

T. Igor Csaba

A varázsló és a megátkozott ember

T. Igor Csaba

A varázsló és a megátkozott ember

A borítón Farkas Dorottya festménye látható

Szép, meleg tavaszvégi délelőtt. Május volt, vasárnap, az Úr megszentelt napja. A falu szélénél valami meg nem értés körvonalazódhatott, mert a népek ahelyett, hogy a templom felé vették volna útjukat, mind a napkelet felé vezető úton gyülekeztek, mintha ott valami különös látnivaló ígérkezett volna. Pedig csak egy siheder legényke álldogált ott. Illetve a lova álldogált, mert hogy azon ült. A legény lehetett valami tizenhét, tizennyolc éves, de korához képest jó izmos, s a lova is jóféle ló volt. Emellett még egy jókora kard is lógott az oldalán. A legényén persze, nem a lóén.

A fiatalember minden áron be akart menni a faluba, lehet, hogy szomjas volt, vagy éhes, vagy fáradt, ő tudta igazán, a falusiak pedig mind nem akarták engedni.

– De hát micsoda dolog ez, hogy Magyarországon egy magyar nemes, nem mehet be egy faluba? – mérgelődött fel végül a legény. – Van erre törvény?

– Igenis, van – felelt meg neki egy magas, testes, sőt hasas ember, alighanem a falu bírása. – Méghozzá első Lipót királyunk írása szerint. Ide magyar ember be nem jöhet!

– De én nemes vagyok, nem holmi jobbágy! Méghozzá Erdélyből! Farkas Ádám, ha halottatok volna róla! – úgy tűnt, hogy a fiatalember igen nagyra van a családja ismertségével. De a bírót nem hatotta meg.

– Nos uram, ha nemes vagy, akkor meg éppen nem jöhetsz be a faluba!

– De nekem ám kardom is vagyon! – rángatta ki a legény az említett fegyvert a hüvelyéből. – Ki az, aki ellenállni merészel?

Úgy tűnt, hogy valamiféle patthelyzet alakult ki. A legény a kardját rázogatta, a falubeliek pedig, valami ötven, vagy hatvan lehettek, nem mozdultak. Mintha mind vártak volna valamire, vagy valakire. Ez azonban csak látszatra volt így. Mert amíg a legényke fenyegető helyzetben rázogatta a kardot, hogy, hogy nem, valakik mögé kerültek, s egy rúddal, vagy mivel egyszer csak kiverte egyikük a kezéből a fegyvert.

Ekkor már változott erőviszonyok voltak. A falusiak – jobbágyok, vagy szabad parasztok, nem volt világos – mind többen is lettek, míg az úrfi fegyvertelené vált. Egyszerre lerángatták a lováról és kezdetét vette egy hatalmas verés. Tartott volna is az jó sokáig, ha az előljáró meg nem gondolta volna, hogy ha itt most az a fiatalember véletlenül meghal, az már nem védekezés, hanem gyilkosság, és ki tudja, tán még akasztással is végződhet. Hát intett, hogy abbahagyhatják.

Azzal megfordultak, s mint aki dolgát jól végezte, megindultak a templom felé.

A siheder még ott feküdt egy darabig az országút porában, majd amikor úgy érezte, hogy elegendő erőt gyűjtött, lassan feltápázkodott.

Volt ott egy gerenda kitámasztva két cölöpön, valószínűleg a látogatók lovainak kikötésére szolgálván. Arra leült. Tehette nyugodtan, mert lova sem volt már. Sem pedig kardja. Igen elkeseredett képet vágott az egészhez. Ha nem szégyellte volna tán sírva is fakad szegényében és fájdalmában. Azonban nem tette. Csak ült ott azon a gerendán, meggörbedve, mintha valami óriási bagoly lenne.

Múlt az idő.

Egyre éhesebb és szomjasabb lett. De meggondolta, hogy a faluba úgy sem jut be, legjobb lesz tehát, ha elhúzza a csíkot. A Lipót király törvényéről természetesen hallott már, de egyrészt nem tudta, hogy ez a falu éppen AZOK közé a falvak közé tartozik. Másrészt viszont azt sem tudta, hogy ott még egy pohár vizet sem kaphat az oda betelepült/betelepített sváboktól. No, most azt is megtanulta.

Elindult hát, lassan, sántikálva, hátha a következő faluban nagyobb szerencséje lesz. Végül is, valóban éhes meg szomjas volt. Minthogy mindenki az lesz, aki eltévedt.

Az országút meglehetősen egyenes volt, ha nem is látszott még a következő falu tornya, de valamiképpen sejteni lehetett, hogy nincs messze. Hát sántikált. Részben azért, mert valóban csúnyán helybenhagyták, de azért is, mert a csizmáján hagyta, véletlenül-e, nem-e, a sarkantyúját, amivel pedig gyalogolni... elég nehézkes.

A lódobogást már hallotta egy ideje, de nem figyelt rá. Semmire sem figyelt, csak a saját gondolataira. A lovas igen komótosan közeledett. Csak lépésben. Lehet, hogy a lovát kímélte, lehet, hogy nem volt sietős az útja. Amikor megfelelő közelségbe ért, emberünk hátrafordult, hogy lássa. Egyszerű fekete ruhás férfi volt, olyan negyvenes lehetett.

„Pap!”

Hát köszöntötte dicsértessékkal, ahogy azt az illem megkövetelte.

– Mindörökké, ámen! De nem vagyok pap. Csak szeretem az egyszerű öltözetet.

Valóban látszott a vonásain, hogy úrféle. Míg az előbb azt hitte, valami falusi plébános megy látogatóba, beteghez vagy baráthoz. De ez nem volt falusi. Igen úri arca volt.

– Bocsásson meg! Azt hittem! – és valóban, valahol, messze mögöttük, egy másik lovas is közeledett, hitványabb lovon, alighanem az előbbinek a szolgája lehetett.

– No barátom, téged jól helybenhagytak!

– Engem igen. Meg ki is raboltak. Oda a lovam, a kardom. Meg a pénzem is, a nyereg-kápában. Rosszul tettem, hogy egyedül indultam útnak!

– De hát hova is indultál? Így?

– Katonaiskolába. Oda nem kell kísérő. Meg aztán a bátyám is meg van szorulva, sok a munka a mezőn, a jobbágyok alig győzik. Hát nem hoztam el csak egy emberemet. Ő előre-ment, megvár egy Székelyhíd nevű helyen. Ha egyáltalán beengedik oda is. Fene egye ezt az új módit!

– Nem tudtál róla?

– Nem hát!

– Voltaképpen már nem is érvényes! Még Lipót császár hozta, a rebellió után, hogy némelyik faluba a német betelepülőket ne háborgassa senki. És Károly király még meg is erősítette, de ritkán tartják be. – Az idegen hol császárt, hol királyt mondott aszerint, hogy az az intézkedés neki szimpatikus volt, vagy nem. – És honnan jössz, ha szabad megkérdeznem?

– Erdélyből. Székelyországból, ha hallottál róla.

– Igen, tudom, hol van. De megbocsáss, talán megállhatnánk. Biztos fáradt lehetsz.

– Persze, hogy az vagyok, de sajnos mennem kell, ha Székelyhídra akarok érni. De azért egy kicsit leülhetünk. Én sem bánám!

Az idegen is leállt, de nem telepedett le az ifjú mellé, hanem felmászott az országút mellett egy nagyobb buckára és nézett nyugat felé. Ott, nem túl messze füstös sátrak tömegét látta, körülöttük emberek mozogtak.

– Cigánytábor van ott! Lemegyek, azoknak mindig van eladó lovuk is, bár nem a legjobbak. Lehet, hogy szerzek neked egyet.

Úgy is lett. Kis idő elmúltával két lóval jött visszafelé. A sajátján ült, s vezetéken hozott egy másikat.

– No! Amint látod, lett lovad is!

Hanem az ifjú csak felugrott, ment oda a lóhoz, ölelgette a fejét és nagy szerelmesen szólott hozzá, hogy:

– Ráró! Rárókám! Hát megkerültél? Hát visszajöttél? Csak nem hagytad a kis gazdádát! De örülök neked!

– Hát ez volt a te lovad? Most már értem, hogy miért adták olyan könnyen! Meg akartak szabadulni tőle! De ha így van, nézd meg a nyeregkápát is, hátha még csörög benne valami!

Megvolt biz az, hiánytalanul.

– Így kellett lennie, mert kinyitni nem tudja más, csak én. Másképp kalapáccsal kellett volna széttörni az egész nyeret! No uram, köszönöm, hogy visszavásároltad! Mibe került? Mert most azonnal vissza is adom neked!

Az utas mondott egy árat. Ádám úrfi pedig megfizette neki, azonmód. Közben feltápáskodtak, s lóra ültek megint.

Mendegéltek egy keveset, s azalatt az idegen kikérdezte arról a katonaiskoláról.

– Mi úgy hallottuk a Nyárádmentén, hogy felvétel van a királyi katonaiskolába, nemes fiataloknak. Tehát a bátyámmal azt gondoltuk, hogy egyikünk menjen, s vétesse fel magát, a másik pedig maradjon a birtokon. Hát én jöttem el.

– De hát, ha székel vagy, nem vagy ügyis katona? Határőr?

– Az nem ugyanaz! Különben megváltottam magam. Igazából elég gazdag a család, valódi nemesség a miénk! Nagyon régi! Még első Béla király idejéből.

– Aha! Értem. Csak hát van egy bökkenő! Az, hogy már betelt a létszám. Későn jutott el hozzátok a hír. Sajnálom!

Az ifjú elszontyolodott.

– Akkor most hiába indultam útnak? Sejtettem én azt! Átok ül a Farkasokon! Mert ez a nevem Farkas Ádám. Amióta az egyik ősöm nem segítette meg a menekülő fejedelmet. Báthory Endrét. Ha tudod, ki volt.

Az idegen intett, hogy tudja. Aztán ezt mondta:

– Azért ne búsulj olyan nagyon! Volna nekem számodra egy sokkal jobb ajánlatom, mint a császári tiszti iskola! Persze, ha mindenképpen katona akarsz lenni.

– Persze, hogy akarok ... Bocsáss meg uram, de nem tudom, hogy milyen néven szólítsalak.

– Lipót a nevem.

– Mint a régi császáré? – akkor még ólomlábakon jártak a hírek, nem volt köztudott, hogy időközben III. Károly is meghalt – és milyen Lipót?

Az idegen mosolygott.

– Egyelőre csak Lipót. Mondom; egyelőre! Aztán majd, ha ott leszel az én katonaiskolámban, és látjuk, hogy megfelelünk egymásnak, akkor meglátjuk.

„Fene titokzatos ez az úr!” gondolta magában a mi székelünk. „De nem baj, csak valami jóra forduljon ez a nagy ijedtség!”

Akkor azonban csak egy hosszú utazás következett. Az út folyamán kérdezte meg Ádám a vezetőjüket, hogy üzenhet-e a bátyának, megírhatja-e, hogy nem sikerült a királyi katonaiskola, s most egy másik felé utaznak? Határozott nem volt a válasz.

– Sőt, annyira nem, hogy mostantól kezdve a legteljesebb titoktartást kérem! Egyelőre senki nem értesülhet arról, hogy merre járunk és mit teszünk! Elvégre miféle katona lesz az olyan emberből, aki a saját száját sem tudja uralni?

– És Márton? – ez a szolgája volt.

– Igaz, Márton nem esküdött fel semmiféle katonának. De ő is székely tehát születése szerint katona. És ha véletlenül nem akar velünk jönni, az ő dolga. No meg a tiéd, ha elengeded. De ha nem, akkor meg ki hinne egy szökött szolgának?

– Lipót uram, Márton nem olyan egyszerű szolga, mint például a magyarországi jobbágyok! Szabad székely ember, aki arra szegődött, hogy kitanulja mellettem a katonai mesterséget. Ha akar, marad. Ha akar, megy.

– Nos, akkor legjobb lesz, ha megkérdezzük!

Persze Mártonnak esze ágában sem volt, hogy Ádámot otthagyja. Erre egyébként Lipót számított is. Később aztán megtapasztalta Ádám, hogy a parancsnoka milyen jó emberismerő. Nehezebb dolgokat is kitalált ökelme annál, mint hogy egy szegődött szolga ragaszkodik-e az urához, vagy nem. De ez még a jövő titka volt ekkor.

Átlovagoltak a Magyar Alföldön, beértek a dimbes-dombos Dunántúlra, majd azt is maguk között hagyták. A sógorok földjét is jórészt maguk mögött hagyták – mindez hetekbe telt – és egy erdős, eléggé vad határvidéken bevették magukat az erdőbe.

– No, itthon vagyunk!

Ádám csak nézett. „Hát az erdőben fogunk lakni, mint a rablók?”

De nem ez történt. Vagy kétórányi út után, s abban a két órában javarészt le kellett szállni a lovakról is, nyílt mezőre értek. Igaz, hogy az a mező teljesen körül volt véve erdőkkel. A mezőn több ház is volt, meg egy kisebb kastély. Inkább udvarház. Szolgák dolgoztak mindenfelé, s különben is, az egész kis uradalom hasonlított azokhoz, amilyeneket annak idején Erdélyben lehetett lépten-nyomon találni. Ezt meg is jegyezte Ádám, gondolván, hogy Lipótnak alighanem valamiféle erdélyi gyökerei lehettek. De hát miért ne lettek volna?

– Amint látod, nem vagyunk erdei rablók! Majd később tapasztalni fogod, hogy komoly kapcsolatunk van a külső világgal. Nem csak a közelivel, de még inkább a távolabbi helyekkel. Királyok, hercegek szokták kikérni a tanácsainkat. Mi pedig segítjük őket a magunk erejéhez képest. Arra esküdtünk, hogy jobbá tesszük ezt a világot, s lehetőségeink szerint meg is tesszük azt. És ehhez a munkához kellenek nekünk az olyan katonák, mint te is vagy például. Vagy legalábbis leszel, reményeim szerint. De ne hidd, hogy egyedül vagy!

Ádám nem hitte. Annál is inkább, mivel amíg beszélgettek, több ifjú is előjött a házakból, s üdvözölte a parancsnokot. Jobb híján ugyanis egyelőre kénytelen vagyok Lipót urat parancsnokként említeni. Később még ez is fölösleges lesz. Egyébként elég hamar megtudták egy másik nevét is, György Lipótnak hívták. De ez már akkor volt, amikor eltelt néhány nap, s a fiatalok között valamiféle kapcsolatok kezdtek kialakulni. Mint afféle fiatal legények versengtek fizikai és szellemi gyakorlatokban, az ügyesség, erő és ész által elért eredmények szerint rangsor is alakult ki köztük.

Mindenféle nemzetből voltak. Volt német, osztrák, francia, angol, egy skót, magyar kettő is. Voltak a Balkánról, és – ez érdekes volt – egy török, meg egy orosz is. Vagyis összesen tizen-

egyen tanítványok. Ádám megkérdezte, hogy lesznek-e többen is, de Lipót azt felelte, nem. Addig semmi esetre, amíg a most jelenlevők a kör tagjai. Mert így nevezte: kör. Nem iskola, intézet, még csak nem is csoport. Kör.

És valóban. Hetente kétszer körülülték a nagy előcsarnok kerek asztalát, ilyenkor Lipót is csatlakozott, s együttesen próbáltak megfejteni katonai problémákat, amelyeket a tanítójuk elébük tárt.

Az ifjaknak mindnek volt segítője, az orosznak és a töröknek kettő is, azok szintén katonai mesterséget tanultak, de nem csatlakoztak, vagyis inkább nem mindig csatlakoztak a kerek asztalt körülülőkhöz. A segítőket volt, aki szolgának nevezte, volt, aki másképp, Ádám meg a skót voltak azok, akik bajtársnak tekintették a segítőiket.

Az erdélyiek persze könnyen beletanultak a kemény gyakorlatokba, főleg azokba, amelyek erőt és kitartást követeltek, a székelyek állandó katonáskodása megedzette őket. Márton ugyan inkább a testi erőt kívánó műveletekben volt jó, Ádám viszont inkább az ügyességet, ravaszságot részesítette előnyben. Meg azokat a feladatokat, amelyekhez gondolkozni kellett.

Elmúlt egy év és a fiatalok csapattá rázódtak össze. Barátságok születtek, meg rivalizálások, de azok a Lipót vigyázó szeme előtt általában megoldódtak. Két dolog volt, ami Ádámot zavarta, igaz egyelőre nem túlságosan. Az egyik az volt, ahogy mindinkább rájött, mennyire hasonlítanak a bajtársak egymáshoz is. Meg is kérdezte a tanítójukat, aki azt felelte, hogy néha helyettesíteniük kell majd egymást, néha őt magát is, s ilyenkor jól jön az a kis hasonlóság. „És nekem is számít valamit az ízlésem!” nevetett még hozzá. A skót ugyan pusmogott néha, hogy nehogy valami ferdeség nőjön ki majd abból a hasonlóságból, de ő egyrészt eléggé babonás volt, ezt mindenki tudta, másrészt viszont éppen Ádám nyugtatta meg, amikor elmesélte neki, hogy és milyen körülmények között ismerte meg őt Lipót úr. Aki még akkor azt is megkérdezte tőle, hogy „ugyan biza, sok jobbágylány a megmondhatója az ő – Ádám – nagy uraságának?” amire ő azt válaszolta, hogy csak egy. És akkor is a lány volt a kezdeményező.

Nevettek. És ferdeségről többet nem esett szó.

A másik zavaró tényező maga Márton volt, a segítője. Boros Márton két évvel idősebb volt nála, így ekkor éppen húszéves volt. Mostanában egyre inkább búnak eresztette a fejét. Elgondolkodó lett, visszahúzódozó, már nem nagyon vett részt a közös ugratásokban. Lipót – és az ő szava megkérdőjelezhetetlen volt – azt mondta, hogy egyelőre hagyják békén, hátha csak honvágy. Ő maga pedig megpróbált finoman puhatolózni a visszahúzódozás oka felől. Ebben utolérhetetlen volt. Olyan tapintattal tudott viselkedni, mint egy gyóntatópap, s olyan ellenállhatatlan volt, mint egy király. Az ifjak igyekeztek elsajátítani a viselkedését, de nem mindegyiknek sikerült egyformán.

Végül kiderült, hogy egy leányzót hagyott Erdélyben, akivel együtt megfogadták, hogy megvárják egymást.

– De nem tudom, hogy képes lesz-e, ha ez az iskola négy évig tart!

Vigasztalták tehát, hogy ha a leány jóféle, akkor megvárja, ha meg nem, akkor jobb is, ha idejében kiderül a természete, de Márton azt mondta, hogy a dolog nem ilyen egyszerű.

– Mert az a leány nem székely, hiába él a családjá a Székelyföldön. Meg sokkal szegényebb is, mint mi. Szóval, sem a falu közössége nem tartja vissza, sem a vagyon nem támogatja.

– De hát kiféle család lehet az? – kérdezte Ádám – jobbágy?

– Nem jobbágy! Egy oláh családnak a leánya, csak éppen ott élnek köztünk. Úgy hívják őket, hogy Ursu. Az apja Ursu Mihály.

– Vajon az az Ursu lenne, akiket én is ismerek? – megint Ádám volt a kérdező és méltán, mivel ő állt hozzá legközelebb.

– Az hát! Neki van egy szép Maria leánya. Vele fogadtunk hűséget és hogy megvárjuk egymást. De ilyen hosszú időn át nem tudom...

– No ha igen, akkor egy cseppet se izgulj! Rendes család, tisztességes emberek. És nem is olyan nagyon szegények, mint gondolod. Csak annyi, hogy Ursu uram olyan egyszerűen öltözködik. De én még azt is tudom, hogy Maria szigorúan van nevelve. Olyan ember az apja!

De azért a vigasz csak nem volt teljes. Nem is lehet az, ilyen helyzetben. Ádám persze ezt nem tudhatta, hiszen a szerelem még nem ütött nyilat a szívébe, csak mások elmondásából értesült arról, hogy ilyenféle bánat is létezik. Az a bizonyos jobbágylány pedig annak idején, leginkább csak szórakozás volt, mindkét részről.

„Sokat tanulni, keményen edzeni!” volt a Lipót megoldási ajánlata az előadódott problémára. És ez, legalábbis egyelőre, megfelelőnek is bizonyult.

A következő évben aztán elkezdődtek a valódi feladatok. Valamivel kevesebb lett az erőgyakorlat és jóval több az olyan, amit ésszel kellett megoldani. Mind emellett sokszor Lipót is több napra, hetekre eltűnt. Saját elmondása szerint Párizsba járt sokszor, mondta, hogy ott van dolga. Ilyenkor leginkább egy nagyon elegáns hintón távozott, amelynek az ajtaján grófi korona volt.

Azokon a napokon, heteken, amikor nem volt otthon, egymásra voltak utalva. Rég elmúlt már a kezdeti rivalizálások ideje, bajtársak lettek valós értelemben is. A skótot néha arra is megkérte a tanítójuk, hogy helyettesítse. Általában is az a skót volt a legeszesebb köztük, s ő is hasonlított Lipóthoz leginkább.

Mostanában már Márton sem panaszkodott az elhagyott leányka után. Valószínűleg meggondolta magában, hogy ha nem várja meg, akkor tényleg jobb, ha szabad lesz. Mindkettő.

– És elmúlt ez a harmadik év is! Lám, olyanok vagytok itt, mint a diákok, valami univerzitáson. Azzal a különbséggel, hogy ti mind nemes urak vagytok, többen főurak is a saját hazátokban. Tehát illik megadnom nektek a köteles tiszteletet. Uraim, tehát, ezzel a harmadik évvel véget ért a tanulási időtök. Megtanultatok mindent, amit bárhol az ismert világon egy katonának tudnia kell. Vezethettek akár egy hadsereget is, ha uralkodótok kinevez titeket. Megtartottam hát a három évvel ezelőtti ígéretemet. Most megint nyár van és ti hazamentek, birtokaitokra, ha tetszik, gazdálkodni, ha tetszik, királyotokat szolgálni, ahogy ti akarjátok, és ahogy szükség van rátok. De megtehetitek azt is, hogy ősszel visszajöttök ide, s elvégzitek még a megmaradt egy évet. De ez már nincs benne a szerződésünkben. És még nehezítenem is kell. Aki visszatér, méghozzá ezúttal már napra pontosan, Kisasszony napjára – a római katolikus egyház szerinti naptár számítása alapján – itt a tanító csippentett egyet az orosz katonaiskolás felé, sajnálom, de valamiféle rendet kell tartanunk – az számoljon azzal, hogy nehezebbé válik a dolgunk. Mert tagjává kell válnia annak a társaságnak, amelynek én magam is tagja vagyok. Teljes jogú tagjává. De teljes kötelességekkel is. Mindenek előtt, kötelező titoktartást kell vállalni. De nem ám úgy, mint gyermekkorotokban, kis apró titkok megőrzésére, hanem véres komolyan. Mert véres komoly az a világ is, amelybe beléptek. Ezt gondoljátok meg! Van időtök, őszig. Most csak annyit kérek tőletek, hogy ha van olyan, aki biztosan nem jön vissza, jobb, ha most szól. Van ilyen köztetek? Nem haragszom meg!

Mind hallgattak. Egyedül Farkas Ádám állt fel.

– Te Ádám? A legkedvesebb tanítványom? És miért?

– Sajnálom Mester! Haza kell mennem! Nincs választásom.

– Megindokolnád bővebben?

Farkas megköszörülte a torkát, mint aki nagy szavatra készül:

– Tisztelt mesterünk, Lipót úr! Gróf úr, vagy mondjam, hogy fenség?

– Ó! Tehát akkor te kiderítetted, hogy ki vagyok?

– Igen. Nem volt nehéz. Fia vagy te a vezérlő fejedelemnek, a mi urunknak, akinek holt híredet költötték, hogy az ellenségeid el ne pusztítsanak már karon ülő gyermek korodban. Aztán felnevelt az utolsó Medici, rangodhoz méltó nevelésben részesített. Atyád meghalt, száműzetésben, idegenben, amikor én még gyermek voltam. Te nem is emlékezhetsz már rá. Én pedig sosem láttam. Csak a népünk ajkán ma is élő legendákból tudom, hogy ki volt. És, hogy ki vagy te, akit azóta is visszavárnak. De aki nem jön és már soha nem is fog. Mert más dolgokkal foglalkozol, mást oltottak beléd a nevelőid. Ez így van rendjén, nem haragszik érte senki. A te családjában senki nem ér fel atyádnak a gondolataihoz. Te megtehetnéd, de más utat választottál. Nem a népeddel, a világgal törödsz. Azt akarod jobbítani és ehhez hatalmas eszközök állnak rendelkezésedre. Itt György Lipótnak nevezünk, de Franciaországban Saint Germain grófja vagy, mivel a társaság, amelynek mostani vezetője vagy, megvett egy ilyen nevű grófságot abban az országban. Keleten megint más a neved. Országoként. És én szeretnék sikert kívánni neked a vállalt feladatodhoz. Ám engem másfelé szólít a kötelesség. Abban az Erdélyországban, ahol én élek, nagy bajok körvonalai vetülnek az emberi lelkiismeret falára, mint ahogy a halál a beteges lelkű parasztok gyertyáinak fénye mellett vet árnyékot. Ilyenkor egy erdélyi főúrnak otthon a helye. Hogy mulassza, de ha nem lehet, legalább kibővítsen a bajt. Népek élnek egymás mellett, egyik régen, másik csak nemrég jött és az, aki csak Második András idején kezdett beszüremkedni, nem mint a katona, aki arcvonal szerint hódít, de mint a rákbetegség, amely nyúlványjaival szűri be a beteg ember bőrét, hogy végül mindenütt ott van és senkinek nem kegyelmez, most arra készül, hogy hatalmat vegyen a másikon, azon, aki már tudja, hogy a hatalom nem ölésre, erőszakoskodásra való alkalom, de felelősség a másik ember életéért, boldogulásáért. Ott a helyem.

– Ugyan úgy-e?

– Bizony úgy. Bár tudom, hogy sokkal tartozom Neked, talán az életemmel is, azt is tudom, hogy a te véleményed más, Lipót uram, de az elhagyott templomnak is szüksége van papra, az elhagyott istennek is mártírra! Bár ez utóbbi talán még nem következik el éppen most! És még valami. Ami ugyanakkor kezd méreteket ölteni, amikor én a népemet megvédeni készülök. Kényszerülök. Változik a világ is. Ó, ne hidd, hogy nem látom én azt. Látják itt már sokan. Csak vannak olyanok, akik nem megőrizni akarják amijük van, hanem, meglovagolva az új hullámot, hódítani, másoktól elvenni az övét. Változik a világ. Ember már nem Istent hiszi és imádja, hanem a pénzt. Hiszen te magad is ennek elősegítésén munkálkodsz. Kár, hogy nem látod az éles szemeddel és eszeddel, hogy mi lesz ennek a nagyon gyors és nagyon véres következménye! Vér, szenvedés! De nagy! És sok. Igen. Te azt mondod, a hamis istenben való hit is csak olyan hit, mint a többi. Igen. De a mi eredeti, régi Istenünket ember ma nem tudja befolyásolni, csak nagyon korlátozottan. Mert megvannak a régtől megszabott törvényei a viszonyulásoknak. De a pénz-istent ember találta ki, ő használja a saját céljainak megfelelően él vele és ő tudja befolyásolni is. Sajnos a legritkább esetben jóra. Hát ezért is otthon kell lennem! Meg kell őriznem a józan eszemet! Minden körülmény között meg kell őriznem! Amennyire ez lehetséges! És ez nem szóvirág, hanem a legszomorúbb, véres, vagy hamar véressé válni tudó valóság. – Ádám szomorúan legyintett – de hát mindezt te is tudod. Csak sajnos elvakított téged a hatalom, az igazi, megfellebbezhetetlen hatalom ígérete. És talán ígé-

rete is. Hát ezért nem jövök vissza ősszel. Harag nélkül, sőt hálásan megyek el, hisz mindezt, amit most elmondtam, tőled, nálad tanultam. És még sok mást is. De az én helyem otthon van.

A nagyúr is megilletődött. Kissé törölgette is a szemét.

– Akkor, ha így áll a helyzet, menj haza! Sajnálom, hogy nem maradsz, de megértem. Hát menjetek! Nem kérdezek többet semmit. Aki visszajön, szívesen látom!

Ádám ezúttal nem sietett. Nem is volt miért, nem is volt hova. Célját elérte, a katonaiskolát befejezte, ezután bármikor rangjához méltó szerepet tud kapni a seregben. Tehát úgy határozott, hogy a hazavezető úton majd meg-megáll, ahol valami érdekeset lát, vagy tapasztal, legyen az akár egy megyebál, vagy egy vendégszerető főúr kastélya.

Annál jobban sietett volna Márton. Hívta őt, ellenállhatatlanul vonzotta mint a mágnes, az Ursu Maria szép szeme. Amely szemeket ugyan Ádám még sose látott, hisz csak a lány apját ismerte, de el tudta képzelni, hogy nagyjából mit érezhet a társa. Az eltelt három év alatt hozzátartozott a Lipót úr neveléséhez a finom úri modor elsajátítása is. Ennek megfelelően megfordultak bálokon, kastélyokban, vagyis egyáltalán nem éltek szerzetesi életet. Láttak tehát nőket, érintkeztek az akkori társadalom krémjével, hisz nem csak katonát, de tiszteket képeztek ki belőlük.

Neki magának, vagyis Ádámnak ugyan még mindig nem perzselte meg a szívét egyetlen fiatal leány, vagy asszony pillantása sem, bajtársai közül azonban akárhánynak volt ilyen tapasztalata. Ezért hát, amikor egy éppen útba eső kastélyt meglátogatva, valahol Bécs közelében, a társa, elnézést kérve ugyan, de felemlgette, hogy neki bizony volna miért sietni, a fiatal hadnagy – ilyen ranggal jött ki az iskolából – jólelkűen elmosolyodott, s azt mondta:

– Semmi baj Márton, menj, ha a szíved húz! Én már úgyis elboldogulok a maradék úton. Viszont kérlek, hogy te se orrolj rám, amiért nem követlek a sietésedben.

És valóban. Az elmúlt három év során ő is megváltozott. Nem volt már az a siheder, aki hagyta magát elveretni egy falu népétől. Tudta, mit kell és mit lehet hasonló esetben tenni. Azonkívül szolgálkat is fogadtak a hazaút idejére, meg egy szekeret is vettek, amiben a három év alatt összegyűlt ruhák, fegyverek és egyébeket szállították.

– Majd, ami a szekérben van és a tied, azt utánad fogom küldeni! Lehetőleg azonnal, ahogy hazaérek.

– Köszönöm! De azt hiszem, volna egy jobb gondolatom. Kérlek, látogass meg, mihelyt lehet és időd van! Szeretném, ha Mariát is megismernéd! S akkor a holmim is elérkezne biztonságban. Szerintem Zetelaka nincs olyan nagyon messze Nyárádszentborbálától.

Ebben maradtak. Márton pedig elporzott. Ádám viszont folytatta az útját, ugyanolyan ráérősen, mint addig.

– Miféle falu az ott keletre? – kérdezte az egyik új, szegődött szolgálát.

– Az uram, Hollóhegy kell legyen.

– Miféle hely? Ismered?

– Elég jól uram. Valamikor a Káli grófok birtoka volt. Aztán, hogy az akkori Káli elkötelezte magát Rákóczi mellett, elvették tőle azt a falut, s egy német ezredesnek adták. Talán Taubenberg volt a neve. Aztán kiderült, hogy Káli csak egy rövid ideig vett részt a harcban, és nem is volt katona azelőtt, hát meghagyták neki a másik birtokát, aminek Vigyázóvár a neve. Persze, a várat lerontották. Csak egy torony maradt meg belőle. Az is félig össze van dőlve.

– Ezek szerint az a Taubenberg ...

– Az az ura a falunak. Most is. Csakhogy most Galambhegyinek hívhatja magát. Indigenátust szerzett és grófi címet.

– Szóval egy tisztességes ember. Na fordítsd csak arrafelé a rudat! Meglátogatjuk, ha fogad minket! Sőt! Kérlek, lovagolj előre, s jelents be a grófnál!

De bejelentésre nem is volt szükség. Alighogy rákanyarodtak a kastély felé vezető útra, egy lovas legényt láttak messziről, a kastély felől vágtában közeledni. Olyan gyors volt, hogy még igazából nem is szusszanhattak, s oda is ért hozzájuk. Ám semmiképpen nem volt barátságosnak nevezhető.

– Kik vagytok? Állj, mert lövök! – rikoltott, s egy akkora pisztolyt fogott rájuk, hogy az hosszabb volt az alkarjánál. Ádám viszont a rikoltás hangjából egyszerre rájött, hogy a legény... leány. Ennivaló volt ahogy a júniusi napfényben, a virágok között fogta azt a pisztolyt, s célozgatva vele őket. Ádám nem is lett volna férfi, ha nem olvadozott volna a lelke ettől a látványtól. Amellett pukkadozott a nevetéstől. De aztán gyorsan komolyságot erőltetett magára, s illően bemutatkozott. Hogy ő báró Farkas Ádám, hadnagy, frissen végzett katonaiskolás, székel, a Huszárokkal s a Mikókkal rokonságban. És, hogy útban van hazafelé, de meglátta messziről a kastélyt, tiszteletét kívánja tenni az úrnál.

– Az már más! – juhászodott meg a harcias leányszó. – Akkor jöjjetek velem az apámhoz!

Maga a gróf olyan ötven és hatvan közötti embernek nézett ki. Magas volt, katonás, de már öregedőben. Valóban barátságos férfiú volt.

– No, hadd mutassam be József fiamat! Mert az én elvadult lányomat már úgy látom, ismeritek! És bizony mondom, el se eresztlek titeket egy darabig innen. Ha már idetévedtetek, ahol még út se igen van. Ha idejön valaki, hajlamos azt hinni, hogy letévedt még a mappáról is!

– Na de a szomszéd? Káliék? Csak érintkeznek néha – vetette ellen Ádám.

– Nagyon ritkán. És akkor is rendkívül szertartásosan. Én azt hiszem, hogy orrol rám, mivel annak idején ellenséges táborban voltunk, ő meg talán azt, hogy a lelkiismeretem szólal meg, ha látom. Persze, könnyen lehet, hogy egyik sem igaz. Illetve az övé biztosan nem. Katona voltam, fiatal voltam, parancsnokom volt. Aztán a harcok végeztével egy idő után beláttam, hogy nem is biztos, hogy a jó oldalon álltam. És levontam a következtetést is, mint látjátok. Csak remélni tudom, hogy Káli úr is azt teszi előbb, vagy utóbb. Persze, neki nehezebb, mert vagyoni veszteség is érte. Hát, mit tehetek, várok. Az ám, hogy is mondtad? Katonaiskola? Csak nem a György Lipóté? Aki Saint Germainnak nevezte magát? Aztán mondd! Valóban boszorkány? Varázsló?

– Ha engem kérdezel uram, akkor azt mondom, hogy valóban. Nagy a tudása. Ámbár az utolsó évben nem sokat láttam. Minduntalan eltűnt, és minket mások gondjára hagyott. Úgy monda, hogy a francia udvarban van dolga, mert ott készül a jövő. Egyszóval... ez csak az én véleményem.

– De azért a titkos társaságába ódzkodtál belépni!

– Ez igaz. Nem szeretek olyan helyre belépni, ahol teljesen idegen mindenki. Meg Márton is sietett haza.

– Aha!

Az ebédnél aztán sor került a közelebbi megismerkedésre is. Gizella is nőnek való ruhát öltött, s látható lett, hogy igen szép kislány.

– Kislány? – replikázott a házigazda. – Tizenhét éves! Maholnap bejelenti, hogy férjhez akar menni. Valami lóköthöz. Akkor már jobb, ha én választok ki neki egy rendes, tisztességes férfit. Mert különben még megjáróm, hogy megszökik valakivel!

De azért szeretettel nézett a lányára. Szinte simogatta a szemével. Ádámnak meg az járt a fejében, hogy szívesen simogatná ő biza nem csak a szemével, de a kezével is.

Úgy eltelt egy hét, mintha egy nap lett volna. Az utas komolyan sajnálta, hogy mégis csak haza kell egyszer érjen. Nagyon jól érezte magát Hollóhegyen. Annál is inkább, mivel időközben meggyőződött arról, hogy a ház kisasszonya sem mindig olyan vadóc. Ellenkezőleg, igen művelt, jó táncos, a gazdasághoz is értő kis hölgy.

Mindezeket végiggondolva, indulás előtt még félrehívta egy rövid beszélgetésre Galambhegyi grófot.

– Nos tisztelt házigazdám, én se gondoltam volna életemben se, hogy még egyszer rablólovag is leszek. De kénytelen vagyok vele.

– Netene! És mit akarsz tőlem elvinni?

– Nem mit, hanem kit! Én biz megszerettem Gizella kisasszonyt, és szeretném feleségül venni! Nem hiszem, hogy ne felelnék meg rangban, vagy műveltségben. Úgyis azt mondtad már az első napon, hogy előbb-utóbb férjhez akarod adni.

A gróf nézett egy nagyot. Aztán meg nyelt is.

– Ez valóban hirtelen jött! Én nem is gondoltam komolyan akkor, amikor mondtam. De ha már így áll a dolog... a lánnyal beszéltél már?

– Azt még nem tettem. De jelekből, a parkban történt séták alkalmával, arra jutottam, hogy neki is tetszene ez így.

– Akkor fiam, csak azt tudom mondani, hogy... maradj még néhány napig! Hívd ide a bátyádat, s vasárnap eljegyezheted ezt a kis gyöngyszemet. Persze, ha neki sincs ellene kifogása. De az esküvővel várjatok még! Mondjuk, őszig. Amikor a gazdaságban a munkák erre az évre véget érnek, egybe is kelhettek!

Így történt, hogy azon a vasárnapon Hollóhegyen eljegyzést ünnepeltek a Galambhegyi kastélyban. És ez alkalommal tisztázódott a félreértés a házigazda és Káli Benedek között is. Ehhez valami sugallat folytán Ádám volt az, aki ragaszkodott.

– Namármost édes öcsém, hogyan tovább? – ezt Farkas Áron kérdezte a testvérétől, hazamenvén – mert eljegyezted a kis Gizellát, jól van. Itt az ideje. Ősszel elveszed, ez is jól van. Ám azután nagyon is jól teszed, ha minél hamarabb elhozod majd az ifjú feleségedet innen, Hollóhegyről!

– Hát azt meg minek? – kérdezte a fiatalabbik megütődve. – Tán nem tetszik neked a gróf? Vagy a leánnyal van talán valami baj szerinted?

– Sem egyik, sem másik. A gróf nagyon kedves, szimpatikus ember, Gizella pedig egyenesen egy tündér. De a vidék, a szomszédságuk egyáltalán nem tetszik nekem.

– Káli? – kérdezte az ifjú elfehéredve – hiszen éppen én erőlködtem, hogy béküljenek ki!

– Beszélsz bolondokat! Persze, hogy jól tették, hogy kibékültek. Ezekben a rossz előjelű időkben jobb, ha a nemesség legalább összetart! Legyen az magyar, vagy német! – Áron úr szúrósan a szemébe nézett az öccsének. – Mikor beszéltél utoljára Ursu Mihály urammal?

– Ursuval? Rég. Még a katonaiskola előtt. Miért akarod elterelni a beszélgetést?

- Nem terelem. Sőt, inkább éppen most térek a lényegre. Ha nem beszéltél vele, hát beszélj most! Aztán, ha már beszéltél vele, attól függően, hogy mire jutottál, vagy beszélünk még többet erről a témáról, vagy nem! De szerintem Ursu Mihály megváltozott.
- Hmmm! De hát Ursu uram a magyar király megbízott embere! Amit ő tesz vagy mond, az csak helyes lehet!
- Az ám! A király embere! Csakhogy az a király éppenséggel osztrák császár.
- Attól még lehet tisztességes ember!
- Lehet, sőt valószínűnek tartom, hogy az is! De azért mégis... Menj el Ursu uramhoz és beszélj vele!
- Azt is teszem! Boros Márton nálam hagyta a holmiját, mert kettőnknek csak egy szekerünk volt, fölöslegesnek tartottuk kettőt venni. Márton pedig szerelmes az Ursu lányba. Talán már el is vette azóta. Hát megígértem neki, hogy meglátogatom.
- Maria? Érdekes lány! S szép is. Ismered?
- Még nem volt szerencsém hozzá.
- No, látogasd meg őket! De mindenek előtt beszélj Ursu urammal!
- Úgy lesz!

De Boros Mártont nem találta Zetelakán. Csak a feleségét – lám, valóban sürgős volt neki a nőülés, nem várta be főnemes barátját – egy szép kis fekete asszonykát, Ursu Mihály lányát.

– Az uram katonai kiképzésre kellett menjen, Kommandóra! Tudod, ő székely, egy életen át határőr katona. Így, hogy elvégezte azt az iskolát, amit tekegyelmed is, egyből strázsamestert csináltak belőle. Hát most ismerkedik a saját katonáival is.

– Hát Ursu uram?

– Ő is elment. Aradra akar költözni, azt ment előkészíteni. El kell adni a házunkat, beszélni kell a szolgálkkal, hogy ki megy és ki marad, ilyesmi.

– Aradra?

– Igen. Azt mondja, változóban a világ éppen most, és éppen Aradon készül az ország jövője. Akkor pedig neki ott kell lennie. Legalább ezt vettem ki az írásából.

– És ti? Szintén mentek?

– Nem tudom. Márton még nem mondott semmit. Azt hiszem, gondolkozik. Tudod, én biztos, hogy mennék szívesen, s Márton is hajlik a költözés felé, de neki nehezebb. Székely, katonának lenni is tartozik. Ha arról lemond, semmije sem marad. Sem ez a kis birtoka, sem a székely nemessége. Én azt hiszem, szeret is katonáskodni. Pedig az apám elég gazdag ahhoz, hogy kiváltsa. De ő hallani sem akar ilyesmiről.

A kölcsönkapott szolgát hát utasították, hogy rakodja le a szekérről, ami a Boros Márton tulajdona, s eközben elhatározták, hogy még várnak, hátha valamelyik oldalról hír jönne. Apától, vagy férjtől.

A férjtől jött előbb. Lovas legény hozta, igen rövid írás volt. Annyi volt benne, Mariának címezve, hogy menjen csak el az apja után Aradra, s amikor csak lehetséges lesz, azonnal megy ő is utánuk. Titokzatos levél volt biz az, főleg ha tekintjük, hogy éppen ő volt az, aki a legjobban rugdalózott az ellen, hogy az ő katonai szolgálataért az apósa fizessen. Azt meg, hogy saját akaratából lemondjon minden birtokáról – nem nagy volt biz' az, de meg lehetett

belőle élni – s azzal együtt székely nemes voltáról is? Hát olyat meg ki látott? De hát, változnak az idők, még itt, Erdélyországban is változnak, mint Ursu Mihály uram mondotta volt. És ki tudja, mire és mikor változnak?

Azt már igazán nem lehet kitudni egy külső, be nem avatott szemlélőnek, hogy a határőrezred parancsnoka, már egy héttel a Márton odaérkezése előtt levelet kapott „valahonnan, nagyon fentről”, amely levélben az állt, hogy jó lesz vigyázni arra a Borosra, mert megbízhatatlan és túlságosan nagyravágyó ember. Az ezredes ezek után mit tehetett mást, merthogy ő már elismerte a Márton őrmester rangját, hát bedugta őt egy irodába, hogy ott tologassa az iratokat napestig, s még véletlenül se szagoljon szabad levegőt, s lószagot.

– Ez azt mutatja, hogy Márton is egyetért az apám kívánságával. Örülök neki – mondta Maria, de nem látszott rajta különösebb öröm. Inkább valami határozatlanság. – Akkor tehát megyek. Én is. Aradra. Márton pedig majd jön utánam. Vagy, ha úgy gondolsz lovag, akkor utánunk. Ha nincs ellenedre, hogy elkísérj engem.

Ezt már estefelé mondta a ház úrnője, amikor a napi tennivalókon túl, idejük volt megbeszélni, mitévők legyenek.

Eddig a pillanatig Maria lesütött szemmel, mintegy a földnek beszélt, de ekkor felpillantott és egyenesen ránézett Ádámra. Ő pedig belenézett azokba a titokzatos fekete szemekbe, mintha mély kútba nézett volna és elszédült. Most a férfin volt a sor, hogy a földnek beszéljen. Azt is akadozva.

– Nem. ... Természetesen... nincs semmi kifogásom. Szívesen elkísérlek.

És közben érezte, hogy mind mélyebbre süllyed azokban a titokzatos szemekben. Pedig éppen akkor nem is nézett beléjük.

– Nagyon jó! Holnap délelőtt indulunk. Érdekes módon, apám számított arra, hogy ez valahogy így lesz. Még egy lovas legényt is küldött, aki majd vezetőnk lesz, hogy hamar odaérjünk. És jól! Persze, nem tudja, hogy te itt vagy és elkísérsz. De a legény jó fog lenni, mert az én kocsisom nem biztos, hogy a legjobb utat ismeri. Meg aztán találkozunk is kell valakivel az út folyamán.

Ádám nagy szemeket meresztett erre. Persze ő arra gondolt, hogy hogyan lehetséges ilyen pontosan megtervezni egy utat, amelyről még nem is lehetett tudni, hogy egyáltalán meg fog történni. De aztán nem kérdezett. Azért sem, mert ismerte Ursu Mihályt, s tudott arról, hogy titokzatos útjai szoktak lenni a máramarosi kenéznek. Mert az volt, ősidők óta. Máramarosi kenéz. Ámbár, újabban híre járt annak is, hogy talán lemondott arról a hivataláról, s azzal együtt a nemesi rangjáról. „Az ő dolga” gondolta aztán, s nem firtatta a dolgot.

Hát ezért nem beszélt. Meg azért sem, mert tudta, hogy ha még egyszer belenéz az Ursu Maria szemébe, akkor ő mindenestől elveszett.

Így hát megegyeztek. Még beszélgettek erről, arról, mindvégig lesütött szemmel, amíg az őszi este el nem jött, s rögtönzött vacsora után nyugodni tértek. (Maria a legtöbb szolgát elküldte a nap folyamán, különböző okokból, különböző helyekre, ahogy az út előtt szükségesnek mutatkozott).

„Tehát így van ez” gondolta Ádám az ágyban forgolódva, mivel egy csepp álom sem akart a szemére jönni. „Így kellett legyen! Maria egyetlen szemvillanással elérte azt, hogy minden, amit Galambhegyi Gizella iránt éreztem, elszálljon mint a füst. Most mitévő legyek? Márton a barátom! Jóban-rosszban kitartott mellettem. És most én azzal viszonzom, hogy elszeretem a négyhetes feleségét? De várjunk csak! Még nem tettem semmit. És Maria lehet, hogy sem-

mit nem tud arról a viharról, amelyet bennem egyetlen villanás alatt támasztott! Így kell annak lenni! Nem tud semmit! És ha én tisztességes akarok lenni, akkor egyetlen szót sem szólok! Miért okozzak annyi embernek kínos perceket! Vagy órákat? Nem érdemli ezt tőlem, sem Maria, sem Ursu Mihály, sem Márton!”

Hogy így megbeszélte ezt saját magával, kissé megnyugodott. De továbbra sem tudott aludni. Hol hidegnek érezte a szobájában a levegőt, hol azt érezte, hogy egyáltalán nincs levegő, hol száraz volt, hol meg nedves, szóval – semmi sem volt jól elrendezve a világban.

Éjjel volt, egy óra lehetett. A falon egy hatalmas súlyokkal működő óra tiktakolt, de nem akart gyertyát gyújtani, mert hátha felébreszt valakit. Hát csak feküdt néma csendben. Figyelte odakint a bagolyhuhogást. Aztán a bagoly elhallgatott. Csak az óra ketyegett egyhangúan. Meg az ő szíve vert. Mintha minden dobbanással azt mondta volna: „Ma-ria! Ma-ria!”

Aztán megint neszezés hallatszott kintről. Halk, finom, mintha egy kis állat járkált volna éppen az ablaka alatt. „Nyest, vagy mi a csuda!”

A neszezés kissé távolodott, majd elhallgatott. Mintha nagyon messze ajtó csukódott volna. És kis idő után nagyon halk, alig észrevehető kopogás az ajtaján.

Felriadt. Ebből tudta meg, hogy már félálomban volt.

– Tessék! Ki az?

Az ajtó nyílt és egy picurka gyertyával Maria jelent meg az ajtókeretben. Hálóruhában olyan volt, mint egy angyal. Vagy csak neki tűnt olyannak?

– Bocsáss meg uram! Nem mertem egyedül maradni a szobámban! Bejöhetek?

– Természetesen! Kérlek, gyere be!

– De ez nem olyan! Fázom is! Szabad odabújni melléd? Hogy megmelegíts! Csak, hogy megmelegedjek! Nem tudtam aludni... sem.

Később aztán elaludtak. A reggel tíz óra keltette őket fel, amikor a nagy súlyos óra elütötte.

– Valahogy ezt is magunkkal kéne vinni – dűnnyögte Maria, egyenesen bele az Ádám nyakába.

Eleinte Ádám maga is beült a hintóba. Mert hintója volt Ursu Mihálynak, bár minden dísz nélkül való. Nem jelzett rajta bárói korona a tulajdonosáról semmit, jelül annak, hogy Mihály uram a kenézi tiszttel együtt a rangjáról is lemondott.

Nem nagyon szóltak egymáshoz. Talán mindkettőjüknek volt gondolkozni-valója. Ádám mindenesetre azon tűnődött, hogyan akadályozhatná meg azt, hogy az elmúlt éjszakáról Márton valaha is bármit megtudjon. Aztán megnyugtatta a lelkiismeretét azzal, hogy úgysem rajta múlik. Ő mindenesetre hallgatni fog mint a sír. Aztán, hogy Maria mit tesz, vagy mond, az majd kiderül. Ámbár – fűzte tovább a gondolatsort – nem valószínű, hogy ok nélkül elkezdene beszélni. Nem olyan nőnek látszott.

Az út megválasztásával nem volt gondjuk, a lovas legényre, aki a vezetőjük volt, úgy látszik, mindent rábízhattak. Ismerhette az utat jól, nem csak azt, amely a nagyvárosok között feszül ki, hanem annak a rövidítéseit is. Így kerültek el például Kolozsvárt, sőt Tordát is csak éppen érintették, rátérve az Aranyos völgye felé vezető útra. Nagyon biztos volt magában a legény, mondta is, hogy bízzanak csak mindent rá, ő pontos utasításokat kapott Ursu uramtól, nem csak arra nézve, hogy melyik utat válasszák, hanem a kitérőkre, rövidítésekre is, amelyeket igénybe kell vennie.

Hát a továbbiakban rábízták magukat arra a legényre, mást úgysem tehettek. Ha továbbra is a kocsin akartak menni.

Ádám ugyan néha kiszállt a hintóból, s lóra kapott, de csak azért, hogy el ne gémberedjenek a tagjai. Igaz, annak se volt sok értelme, mert a legény nagyon figyelmes volt az úrnője iránt, pihenőket iktatott közbe, nemcsak ott, ahol Maria kérte, de néha anélkül is, előre tudva, ha egy nehezebb útszakasz következik.

A táj jellege is kezdett megváltozni. Hatalmas, meredek hegyek tornyosultak az út két oldalán, s az úttal párhuzamosan pedig ott folyt az Aranyos. Mivel ősz volt már, a hegyek teteje feltette már a fehér főkötőt. Egyébként azonban kipillantott a napsugár, szóval ... utasainknak nem volt semmi okuk panaszsra.

– Hóóóó! Itt megszállunk! – rikkantott a legény egy helyen. Aztán hozzátette, hogy onnét kezdve be kell menniük a hegyek közé, meredekebb lesz az út, nem csak nekik, a lovaknak is pihenniük kell. Hogy miért mennek erre? Így szólt a parancsa. Meg aztán Zalatnán találkozniuk kell valakikkel. Kikkel? Nem tudja.

De a fogadóban csak egyetlen szoba volt üresen.

– Nem baj – mondta Maria –, felállítunk egy spanyolfalat, csak akad ilyesmi egy ilyen fogadóban, Farkas báró úr pedig úriember, nem lépi át a korlátokat engedély nélkül, s ilyenformán az illemnek is eleget teszünk. Különben is nagyobb biztonságban érzem magam a közelében, mint egyedül, idegen helyen. Legalább lesz aki megvédjen, ha például valaki be akarna mászni az ablakon.

A vezető igazat adott neki. Hogy aztán magában mit gondolt az ilyen „félős úri kisasszonyokról, akik még egy fogadóban sem mernek éjszaka egyedül maradni”, arról senki nem kérdezte.

Így éjszakára megint kettesben maradtak. Ádámnak ekkor már határozottan úgy tűnt, hogy éppen Maria volt az, aki így intézte a dolgot. „Vagy tán valaki más, aki Mariának is parancsol?” nem boncolgatta tovább az egymásból burjánzó gondolatokat. „Lesz, ami lesz! Úgyis vége lesz Zalatnán az utazásnak, vagy Aradon, az útitárs kívánsága szerint!”

Alsószolcsvánál aztán végleg elfogyott alóluk az út. Illetve, nem fogyott el, dehogyan fogyott el, csak éppen nem arra mentek, amerre az folytatódott. Ádám kérdezte is a vezetőjüket, hogy valóban arra kell-e menniük, de az röviden csak annyit felelt, hogy igen. Eléggé szótlan lett különben is, amit némileg igazolt az, hogy attól fogva vízmosásokon, meredek hegyoldalak kövein bukdácsolt a hintó. Mindenütt erdő volt körülöttük, ők meg kanyarogtak, hol egyik, hol másik irányba, hogy az utasaink azt hitték már, hogy néha körbe mennek. Maria érdekes módon nem félt egy cseppet sem. Inkább érdeklődve nézegette a tájat, az erdő méltóság-teljesen elvonuló fáit. Valóban szép is lett volna az, ha nem lett volna olyan ijesztő. Egyszer még egy, az erdő szélén kíváncsian kandikáló medve is látható volt. Fiatal volt, félig még bocs.

Ádám megint leszállt a hintóból, s lovon kísérte azt. Jobbnak látta így tenni, de még előtte titokban felporozta a pisztolyait. Tette pedig ezt azért is, mert mindkét oldalról, hol egy, hol két lovas embert lehetett látni az erdőben, mintha kísérték volna a hintót. Akár rablók is lehettek. Amint, hogy valóban hallottak is ilyesmiről a fogadókban, ahol megszálltak az előző éjszakákon.

Az úttalan út pedig kanyargott velük tovább. Egyszer egy jókora tó felszínét pillantották meg jobbról, amiről a vezető szüksézáúán csak annyit mondott, hogy nem olyan régen van az ott, valami sziklaomlás zárta el egy patak útját, de nyárra ki szokott száradni

Mind felfelé mentek. Aztán egyszer kiértek egy kopár hegyoldalra. Onnét, balra lefelé látszott messze az országút. Hát azzal párhuzamosan jöttek végig. Ádám most már határozottan kényelmetlenül érezte magát, hogy hiszen végig azon is jöhettek volna, s akkor a lovakat sem erőltették volna habosra. De akkor már valamennyire tájékozódott, s meg is nyugodott, hogy hátha mégsem lépnek le a térképről, s nem a semmi közepébe vezeti őket az a legény. A pisztolyait is megtapogatta, elégedetten vette számba, hogy megvannak, nem kell talán használni se őket.

Az eléjük siető házak is nagyobbak lettek kissé, már nagyobbak voltak egy disznóólnál. Közeledtek Zalatnához, az elsődleges úticéljukhoz.

A kisváros akkoriban valamiféle központja volt az aranybányászatnak. Aranyat mondok, de nem csak a fémek királyát bányászták arrafelé, de egyéb színesfémeket is, rezet például. Az ugyan igaz, hogy az aranybányászokhoz képest a többiek csak félig jöttek emberszámba.

A fogadóban is félig és egészen részeg bányászok ültek az asztalok mellett. Meg még valaki, egy nyurga, szőke férfiú, akiről messziről látni lehetett, hogy német. Olyan úri-forma volt, a harmincas éveinek derekán. Be is mutatkozott, hogy ő Wagner Rudolf, az idő szerint az aranybányászat felügyelője a vidéken. Látszott rajta, örül, hogy a primitív bányásznépségen kívül civilizáltabb embereket is hozott eléje a szerencse. Ádámnak mindjárt szimpatikus volt a felügyelő.

Alig néhány szót beszélgettek – Ádámnak szerencséje volt, hogy Lipót úr (vajon merre lehet?) a katonaiskolájában annyira erőltette a nyelvtanulást, így jól tudott beszélgetni vele, mert Rudolf felügyelő csak németül tudott, meg egy kicsit oláhul, újabban románnak kezdik nevezni magukat, amennyi a hivatalában ráragadt, s befutott Ursu Mihály is. Valahol éppen dolga volt, azt mondta. Úgy nézett ki, hogy jó ismerősök voltak a felügyelővel.

„De hát miért is ne lennének jóban, a kenézek utódjával jóban lenni még egy bánya felügyelőnek sem derogál” fűzte tovább magában Farkas Ádám a gondolatokat. Hát hármasan beszélgettek ezután. Ursu megköszönte, hogy Ádám elkísérte a lányát, s mondta, talán jó lenne, ha később Aradig is elkísérné. Aztán megjött még vagy három ember, s a kenézzel – már lemondott ugyan a rangjáról, de mégis mindenki így hívta – kezdtek el beszélgetni, az anyanyelvükön. Néha a felügyelő is közbevakantott egyet-egyed. Ádám jól értette a nyelvüket, nem volt nehéz kihámozni, hogy még várnak valakit, valószínűleg hivatalos dolog lehetett, mert egy adott pillanatban a felügyelő mindenkit kiküldött a szobából, csak hárman maradtak. A fogadás is inkább felvitte az Ádám ebédjét a szobájába, nem mert ő sem mutatkozni a „nagyurak” előtt.

Mindez természetesnek látszott, elvégre aranyról volt szó, de Ádám nem elégedett meg ezzel a magyarázattal. Olyan érzése volt, hogy valami, nem tudni mi, nincs teljesen rendjén. És az udvaron is újabb emberek jelentek meg, kettejükben felismerni vélte azokat, akik a kocsit kísérték, kéretlenül. És amikor ő kiszállt s lóra ült, azok az emberek beljebb húzódtak az erdőbe. Mintha nem lett volna ínyükre, hogy valaki látja őket.

„Rablók? De akkor mit keresnek a kenéz és a bánya felügyelő közelében?” sehogy sem tetszett ez neki. És általában az egész képben úgy, ahogy az megmutatkozott, volt valami hamis. Valami csinált. Nem őszinte. „Na, majd elválik!”

Azért, minden gyanakvása mellett jól beebédelt – szerencse, hogy nem került méreg az ételébe, egy rablótanyán ez sem kizárt – s még egy jót szundított is ebéd után. Szokva volt hozzá, még a katonaiskolából, hogy ne szeresse az estig eltartó ebédeket, sok borral, ahogy az az akkori nemeseknél több helyen mindennapos lehetett. Így, mivel csak egy kevés bort ivott, inkább csak a jó emésztés kedvéért, teljesen józanul ébredt.

Már jól sötétedett.

„Ejnye, pedig jó lett volna egy kicsit sétálni Mariával! Az erdő szélén. Nem tovább, mert már nem az úton vagyunk.”

Ám éppen akkor, amikor ezt gondolta, hangokat hallott egy szomszédos szobából. Eleinte nem is figyelt arra, később sem tudta megállapítani, hogy honnét jönnek. Egy mély hangú férfi és egy nő veszekedtek. Inkább ugyan csak a férfi beszélt. Közben teljesen felébredt és rájött, hogy Ursu uram az és a lányát szidja. Nem lehetett mindent hallani, s érteni még kevesebbet, alighanem járkáltak közben, de néha ki lehetett venni némi lényeget is. Olyanféléket, mint:

– ... de arról volt szó, hogy csak elbolondítod! És most látom, úgy viháncolsz neki, mint egy sárló kanca!

Egy ideig most nem lehetett érteni semmit, úgy látszik eltávolodtak, vagy Ursu uram halkabbra fogta a beszédet, majd:

– ... és éppen most kell neked így viselkedni! – Itt megint érthetetlen, aztán: – nemesember! Fúj! Amikor van tisztességes férjed! Aki mindent megtenne érted! És meg is tesz! Ha öcséd, Nikola itt lenne, lehet, hogy meg is ölne!

Úgy tűnt, hogy Maria, ha egyáltalán szólt valamit, igen halkan beszélt. Különben az egész már nem tartott soká. De Ádám is menekült volna már az egész hallgatózástól. Inkább kiment, s nézte az estét.

Valami padféle volt a ház mellett, valószínűleg arra ülhettek ki a vendégek, ha a fejüket akarták kiszellőztetni. Most nem ült rajta senki. Így Ádám odaült és gondolkozott.

Igen, való igaz, hogy egyáltalán nem volt szép tőlük az a két elmúlt éjszaka. És az is igaz, hogy nem ő volt a kezdeményező. De akkor is! Ursu uram lehetett volna kíméletesebb is. Ilyen kifejezéseket nem használ az ember a saját lányával! Hacsak ... ! De vajon mi is az a hacsak? Mit takar?

Úgy el volt gondolkozva, hogy először észre se vette, hogy valaki még elült a padra. Később tudatosult benne. Odanézett. Maria!

A fiatalasszony bal szemén jókora monokli éktelenkedett. Ádám most nagyon sajnálta.

– Nézed?

Csak bólintani tudott. És a fejét ingatta.

– Most minek ingatod? A mi viselkedésünknek, vagy az apáménak?

– Ilyet az ember nem művel egy nővel! – mondta ki aztán nagy nehezen – még akkor sem, ha a lánya. Sőt! Akkor még kevésbé!

– Hát igen. Néha eljár a keze. De egészében véve nem rossz ember. Azt akarja, hogy jó legyek! Csakhogy...

– Csakhogy?

– Csakhogy én nem tehetek róla! Mintha villám ütött volna belém, amikor megláttalak.

Ádám tudta. Elvégre övele is pontosan ez történt. Meg is mondta.

– Igen! Én is éppen így vagyok vele. És azóta is. Többször gondoltam már rá, hogy mi lesz így velünk, de nem vagyok képes elszakadni Tőled! Még gondolatban sem. Pedig... tudod, hogy éppen hova fogok menni, amikor elkísértelek Aradra? Az esküvőmre. És mégis...

– Szóval még elkísérsz Aradra?

– Természetesen!

– Ki mondta? Apám?

– Igen.

Maria elszomorodott. A fejét is nagyon ingatta, mintha valami kellemetlen dologra gondolna.

– Nem akarod? Elintézhetem.

– Nem! A világért sem!

Aztán, mint aki valami eredményre jutott a gondolataiban, elszánt arcot öltött és azt mondta:

– Jól van! Mindenki feleljen magáért! Gyere!

– Hova?

– Sétálni, te bolond! Nem azt akartál?

S elmentek az erdőbe. Bár már este lett közben, meg köd is lett, ők mindenesetre boldogok voltak. Nem is kerültek elő, csak jó későn. És akkor egyenest az Ádám szobájába mentek.

Ádám természetesen kicsit se értette a Mihály uram eszejárását főleg, hogy késő délután, estefelé, azt hallotta, amit hallott. És nem sokkal később látta is a Maria szeme körül a monoklit. De úgy gondolta, s ebben lehet, hogy nem is tévedett, Ursu kenéz adott nekik még egy kis haladékokat. Másra nem tudta vélni az aradi kíséret dolgát.

Maria lehet, hogy tudott már valamit, de ő meg rettentően dühös volt az apjára, s emiatt saját gondolatait hagyta érvényesülni.

Mindezen erőknél az eredőjeként, úgy estek egymásnak, mintha az lett volna az utolsó együtt töltött éjszaka az életükben. Vagy egy órája szerelmeskedtek – közben jókora zaj lett a fogadó udvarán, majd el is csitult, de ők mindebből semmit sem hallottak –, amikor minden előzetes kopogás, dörömbölés helyett egyszer csak nyílt az ajtó szép csendesen, s belépett rajta valaki. Egy férfi méghozzá.

Amikor Maria magához tért a kábulatból, hatalmasat sikított, s húzta volna magára a takarót, de hát, szegény embert az ág is húzza, sehogy sem azt a végét fogta meg, amelyiket szeretete volna.

Ádámnak több lélekjelenléte volt, de ő is előhúzta az egyik pisztolyt az ágy alól.

„Ha ez Ursu uram?! ”

– Talán bizony meg is ölnétek, ha hagynám! – mondta egy hang, a belépő fantom hangja, amire Ádám azonnal ráismert.

– Lipót úr! Vagy Saint Germain gróf, vagy az ég tudja, kicsoda! Hogy van az, hogy te mindig a legváratlanabb pillanatokban bukkansz elő, amikor senki sem vár? – egyébként az ő hangja sem volt éppen örömteli. A fantom meg is hallotta a neheztelést, jó füle volt neki, hát félrefordult, hogy megvárja, míg a fiatalok valamit magukra kapnak. Ő maga picit sem volt megilletődve, hiszen a dekadens, toleráns francia udvarban, ahol a legtöbbet tartózkodott, hozzászokhatott efféle jelenetekhez, meg még különbekhez is.

– Nos, hát az történt, hogy szükségem van rátok! Főleg rád Ádám! Erdélyi főúr vagy, jobban ismered a helyi szokásokat, mint én, az idegen.

– Ami nem gátol abban, hogy itt is megpróbáld megváltoztatni a történelem menetét – szúrt oda azonnal egy oldalvágást a fiatalember –, de mivel úgy sem tudnák megállítani, mondd, miben segíthetek, s ha lehet, megteszem.

A varázsló – mert most már ideje, hogy mi is így nevezzük, noha nem volt az a szó hétköznapi értelmében – gondolkozott egy kis ideig.

– Igazából nem is tudom, hogy bízhatok-e benned. A hallgatásodban.

– Na, csak azt ne várd, hogy már most megígérjem! Holott még semmit se tudok róla. Hátha főbenjáró bűn. Gyilkosság, tolvajlás, lázadás, hazaárulás, vagy efféle.

A nagyúr elmosolyodott.

– No az nem, ebben egészen biztos lehetsz! Különben is, ami a te számodra bűn, arra egyrészt nincs büntetés, másrészt azért semmiképpen nem fordulnék éppen hozzád! Mivel a mi felfogásunk szerint az nem bűn. Elintéznénk. Mi magunk.

– Ki az a „mi”?

– De hát tudod! Ursu uram, Rudolf uram, meg még mások. Jó eszed van, biztos kitaláltad!

– Azt hiszem, ki. Csak azt nem tudom, hogy mire megy ki ez a nagy összeesküvés? Mit akartok vele elérni?

– Természetesen az ország és a császár őfelsége javát. És ennek a szegény népnek, meg a többi jobbágynépnek a felszabadítását.

Maria mindeközben hallgatott. Nem szólt egy szót sem. Vagy nagyon félt a két férfi beszélgetésétől, vagy nagyon el lehetett gondolkozva. De az is lehet, hogy szégyellte magát az előbbi meztelenségéért. Végül is mindössze húszéves volt. Hallgatott hát, de figyelt. És elég sokat megértett.

Megint Ádámon volt a sor a beszédben.

– Az eleje jól hangzik. A vége? Na, arról meg eszembe jut az a régi mondás, hogy hogyan lehet a legolcsóbban rabszolgára szert tenni? Fel kell szabadítani a másokét. Mert akkor önként, dalolva jönnek hozzád hogy a tied legyenek. És vagy későn veszik észre, hogy rossz vásárt csináltak, vagy soha. De mégis... MOST mi a lényeg?

– Nos, hogy rövid legyek: nagyjából egy órája a bányaőrök...

– Haramiák! Mondd csak ki nyíltan!

– Számodra talán haramiák. Nekünk bányaőrök. Ne vitatkozzunk! Legalább ezen ne! Szóval, idehoztak két fiatalembert. Két uracskát. Azok közül az ingyenélők közül valók, akiknek az uralma most éppen az egész világon dűledezik. Szóval az örök azt hitték, hogy rablók. Az aranyat akarják elrabolni.

– Bocsánatos bűn – morogta Ádám.

– Tolvajtól lopni? Hát igen. De nem is ez a lényeg. Későn jöttünk rá, hogy nem mások, mint az aradi vármegyei jegyző és a jurátusa. Hát mármost, először is: egyelőre nem szeretnénk nagyobb cirkuszt az ügyből, mint amennyire szükséges.

– Egyelőre...

– Igen. Egyelőre! És téged szeretnék megkérni arra, hogy valahogy simítsd el a dolgot! Megteszed? És hallgatsz is róla? Neked nagyon jó neved van a megyékben, az ördög tudja, miért?

Ádám alig tudta elfojtani a nevetését. De sikerült mégis valami nagy nehezen kinyögni:

– Na jó! Megteszem! Egyelőre adjatok nekik valami jó szobát! Végül is kijár egy megyei tisztviselőnek. De azért őriztessétek őket reggelig, nehogy elmenjenek, mielőtt beszéltem velük! Ami meg a hallgatást illeti... ahogy mondtam. Még gondolkozom rajta!

– Jó! Így nekem jó! Akkor én nem is zavarok tovább. Uram! Asszonyom! További kellemes pihenést!

– Egy szóra még!

– Tessék!

– Lipót úr! Kérlek, nehogy azt hidd, hogy alig valamivel több mint egy fél év alatt le is kopott rólam minden tanításod. Látom, hogy nagyon ragaszkodsz az újmódi tiszteletadáshoz, hogy „ön” meg magázódás. Tudd meg, hogy nem felejtettem el, csak itt, Erdélyben a régi, tiszteletteljes tegezés járja és kirínek a többiek közül, ha ezen egyoldalúan változtatnék. Ne félj, tudok én olyan „preszióz” lenni, ahogy a nagykönyvben elő van írva. Még azt is értem, hogy mindez éppen téled, mit jelent. De gondold meg: akármennyit változtatunk is a kifejezések divatján, a magyar ember két esetben feltétlenül mindig a tegezésnél marad. Amikor az Istennel beszél, és amikor a királlyal. Mármost, rajtad a sor, hogy meggondold, Istenhez, királyhoz akarsz-e hasonlítani, vagy egy akármelyik kicsi urasághoz? És bocsánat, hogy feltartottalak.

Most Lipóton volt a sor, hogy nevéssen. Ám az a nevetés igen savanyúra sikerült. Aztán távozott.

Ádám viszont legelőször is egy nagy, nehéz ládát húzott az ajtó elé. Csak azután feküdt vissza Maria mellé.

„Most jöjjön be észrevétlenül valaki, ha tud!”

A két úrfi valóban kellemes, jól fűtött szobában szállásolták el. Látszott, hogy Lipót úr komolyan veszi a volt tanítványát. A két fogoly közül az idősebbik se lehetett huszonöt évesnél több. A fiatalabbik, utóbb kiderült, hogy ő volt a jurátus, még húszéves sem. Elég dühösek voltak, különösen a fiatalabbik. Majd, hogy nem a szemébe szökött Ádámnak, amikor az ajtón belépett.

– Hó! Hohó, atyámfia! Ne engem üssetek, nem én fogtalak el benneteket! Még majd úgy járok, mint az ember abban az arab mesében, aki egy palackba zárt dzsinnt szabadított ki, ámde a dzsinnt már ötszáz éve raboskodott ott és megfogadta, hogy az első embert, akit meglát, megöli. Le is nyakazta a szerencsétlen szabadítóját. Hát ne tegyétek! Annál is inkább, mivelhogy azoknak az embereknek minden joguk megvolt arra, hogy titeket megfogjanak! Ez itt egy aranybánya! És ide, a császár aranyához, csak az közelíthet, akinek arra írásos engedélye van! Nektek meg az nem volt! mit is akartatok itt? Vármegyei embereknek több eszük is lehetne!

A két fiatal valamennyire megjuhászodott. A jegyzőnek nem is kellett sok hozzá, galamblelkű ember volt, de a jurátus kiskakas volt, még mindig berzenkedett. „Hogy őt! És jobbágyok!”

Ádámnak tetszett a harcias legényke, a saját három és fél évvel azelőtti énjére emlékeztette. Hát vele foglalkozott inkább.

– Mi a neved, öcsém?

– Nemvaló Antal!

– No, szép régi név! Tudod-e, honnan származik?

– Tudom! Még a pogányságból – vágta fel a fejét önérzetesen a „kiskakas”.

– Örülök! Az én nevem Farkas Ádám. Aztán mit is akartatok ti az aranybányában?

– A bányában? Semmit. Egyszerűen csak vadásztunk. Aztán sötét lett és eltévedtünk. Itt meg világosság volt, hát erre jöttünk. Aztán jöttek azok az emberek, s megfogtak. Minden fegyverünket elvették. Még jó, hogy éjfél után észbe kaptak, s adtak nekünk egy jobb szobát ahelyett a lyuk helyett!

– No igen. Minthogy akkor már tudták, hogy kik vagytok. És egy okos embertől megkérdezték, hogy mit tegyenek veletek. Elküldhettek volna titeket vasban egyenest Bécsbe.

– Te voltál uram, az az okos ember?

– Nem. De arról nem beszélhetek. A fegyvereiteket természetesen vissza fogjátok kapni hiánytalanul. De csak, mikor a városból kijutottatok. Egyelőre pedig legyetek az én vendégeim reggelire! Meg Borosné asszonyomé, akinek az Aradra kísérését elvállaltam.

– Aradra? Az jó lesz! Mi is odamegyünk! Mehetnénk együtt! – ezt már a reggelinél mondta a fiatal Nemvaló.

– Nem! Az nem lesz jó! – ezt Maria mondta, aki időközben csatlakozott hozzájuk – még idevárom az öcsémet, Nikolát, s csak azután indulhatok. De Ádám elkísér titeket egy darabon, hogy megint el ne tévedjete! Nem biztos, hogy másodszor is ilyen szerencsétek lesz!

– Igaz is! Hol van Lipót úr? – ezt Ádám kérdezte, aki a reggeliig a két fogollyal volt elfoglalva, nem tudott semmit arról, hogy egyáltalán történt-e valami a fogadóban, a távolléte alatt. Mint például arról sem, hogy a Maria öccsének is érkeznie kell.

– Nem tudom. Felszívódott – válaszolt Maria – nemrég még itt volt.

– És Nikola velünk fog jönni?

– Nem. Sok itt a dolga! Csak szeretne találkozni velem.

Ádám ismerte Nikolát is, de nem szerette. Nem is volt szép férfi, nem hasonlított sem az apjára, sem a nővérére. Amellett nem is volt valami sok esze. És tizenkilenc éves korára már kopaszodott is. Ki tudja, mi támadta meg a fejbőrét? Vagy csak nagyon izzadt?

„Szóval nem jön velünk! Ez jó!” Ádám örült a kis haladéknak. De tudta, hogy a mostani állapot nem tarthat sokáig. „Majd csak lesz valami azután is! De hol lehet Lipót?”

Nem valami nagy egyetértésben váltak el, szerette volna kibékíteni. Különben is a mesterük jócskán öregebb lett az elmúlt fél év alatt. Valami nyomasztotta, vagy csak egyszerűen túl sok volt a vállán?

Dél felé megjött Nikola. Egy másik ember jött vele, akiről már messziről látni lehetett, hogy pap. Pedig nem volt rajta reverenda. Mivel, hogy a Maria testvéréhez hasonlóan, ő is lovon jött. Az új ember sovány volt, ami a sok böjtöléstől lehetett, s ebből rögtön világossá vált, hogy komolyan veszi a papi kötelezettségeit, nem mint egyesek, akik böjt idején is kacsával, meg jóféle halakkal tömik magukat.

A bányászok, meg Ursuék is, örültek a papnak, Inochentie atyának nevezték és csak vele beszélgetek. Nikolára idejük sem maradt. Így a fiatalemberrel csak Ádám társaloghatott, mivel Maria éppen elérhetetlennek bizonyult. Nem bánta, már régebben szerette volna megtudni, mit is akar az „öcsike” elérni és főleg, hogy miért akarja azt, amit akar.

– Nem tudom, hogy te meg tudod-e érteni. Én mindent a népemért teszek.

– Eddig igen. És mi az a minden?

– Hát... minden. Amit például Inochentie püspök úr parancsol.

– Jó! És miket parancsol?

– Nem sokat. Néha ki kell egyenlíteni az egyenlőtlené vált viszonyokat.

– És milyen eszközöket választotok mindehhez? Lopás? Csalás? Esetleg... gyilkolás is? És apád mit szól mindehhez?

– Hmmm! – Nikola mosolygott – apám egy kissé elmaradott. De természetesen, nem lopunk, és főleg nem gyilkolunk. Persze, néha megesik, hogy elveszük azt, ami jog szerint a miénk. ... Vagy legalábbis az kéne legyen. De hisz te is tudod! Ennek a földnek mi is éppen olyan lakói vagyunk, mint ti. Magyarok. Vagy székelyek. Vagy szászok. És mégis! Hol láttál még román nemest? Na?

Most Ádámon volt a sor, hogy hümmögjön.

– Hát... ha jól meggondolom, a Nopcsák, a Jósikák, valamiképpen a Cholnokyak is, csak ők nem szeretik elismerni, és még sorolhatnám. És ők csak a mágnások. Szóval, lehetnél egy kissé igazságosabb is. Persze, itt, Erdélyben sok a nemes. Jóval több, mint például Magyarországon. De erről senki nem tehet a mai emberek közül. Születési hiba. Mindegy. És mit tesznek a kiegyenlítődéért?

– Hát mit? Dolgozunk. Többet, mint a többiek. És meggazdagodunk. Észrevetted, hogy itt, ezen a vidéken, sokkal több a gazdag ember, mint a környező falvakban, városokban?

„Ó! Ez egy idealista!” gondolta Ádám, de nem mondta ki.

– És akkor most jött egy ember, és azt mondta, hogy az út, amelyen járunk, jó. És helyes. Gondolom, tudod, ki az. És azt, hogy már nincs messze az az idő, amikor a születési előny nem fog számítani. És akkor a gazdagsággal sok mindent el lehet majd érni. Nemességet, hatalmat is. Hogy gondolja? Nem tudom. De van ötletem. Hiszen akkor, AKKOR, nemességet venni is lehet majd. És megvehetjük a nemesek birtokait is. Amit eddig a hitbizomány elzárva tart előlünk. Gondolom, tudod, ki az az ember.

Ádám bólogatott.

– Saint Germain.

– Igen. Mi csak a nevét tudjuk. Meg azt, hogy már nagyon régen él itt a földön, és még nagyon sokáig fog élni. Mert – itt tétovázott egy kicsit – varázsló.

Ádám még mindig hallgatott. Nem akarta elmondani a sejtéseit arról az emberről. És azt sem, hogy neki, személyesen három éve volt, hogy megfigyelje azt az embert és következtessen a valódi mivoltára. „Egyelőre hadd legyen csak boldog ez a szegény Nikola! És végeredményben lehet-e több ennél? Nem az elért eredmény boldogít, hanem a küzdelem az eredmény eléréséért!”

– Nagyon hallgatsz! Nem jó talán valami abban, amit mondtam?

– De! Minden helyes. Légy boldog! De ne feledd édesapádat se! Kérlek! Azt hiszem, mostanában egy kicsit meg van zavarodva.

– Látom. Majd helyrejön!

– Reméljük!

Délután Inochentie atya, akiről kiderült, hogy unitus püspök, misét tartott a bányászoknak. Ádám is elment, bár nem az ő vallása volt. De ment, hogy Mariát láthassa. És az asszony valóban gyönyörű szép volt úgy... átszellemülten.

„Na! Talán jóra fordul minden!” tépelődött magában. De valahol a lelke mélyén tudta, hogy ez nem igaz. És meglehetősen szomorú volt emiatt a tudás miatt.

Estefelé volt már, megint majdnem sötét, amikor odajutott, hogy komolyabban beszélhessen a két úrfival. Arról akarta meggyőzni őket, hogy legjobb lesz, ha nem emlegetik a kalandjukat. Elvégre mégiscsak behatoltak a bányászok központjába, ami, ha éppenséggel nem is tilos, azt eredményezheti, meggyanúsíthatják őket azzal, hogy rabolni mentek. A jegyző hamar ráállt, de a jurátus még kakaskodott egy ideig. Közben kísértáltak a városból, az erdő szélére, majd amikor a fiatal Nemvalót – közben kiderült, hogy ő sem tizenhét éves, hanem több és már menyasszonya van – sikerült meggyőzni, hogy országos érdekből hallgasson, a két fiatalember visszament. Ádám még maradt, mert hátha Maria látta őket elmenni, s esetleg utána jön? Éppen ott állt, ahol legutóbb találkoztak. Úgy gondolkodott, hogy tíz percet, egy negyedórát még vár, aztán ő is visszamegy. A két vármegyei ifjú már messze járhatott, amikor a támadás megtörtént.

Először dörrenést hallott és egy golyó, vagy mi a füle mellett süvített el. Így azonnal elővette ő is a sajátját, s lőtt, arrafelé, a mellől a dörrenést hallotta. Jajkiáltás volt a válasz.

„Eltaláltam!”

Nem akart komplikációkat, elindult visszafelé, amikor a háta mögül „Állj!” hallatszott. Éles hangon. Visszafordult. Már alig lehetett valamit látni, csak sötétet és még sötétebbet. S egy villanást.

„Kard!” de hiszen nekem is kard lóg az oldalamon, hát védjem meg magam!

A sötétben folyt a csata. Csillantak a pengék, lihegett a két ellenfél, szikra pattant valahányszor összetalálkozott a két kard, de a szikrák fénye nem volt elég, hogy felismerje a támadóját.

„Vajon ki kémkedett utánam?!”

Megint villantak a kardok vagy háromszor, mikor észbe vette, hogy az ellenfele nagyon tud. És komolyan is veszi. És nagyon úgy néz ki, hogy meg akarja őt ölni. Mert az ellenfele olyan cseleket és vágásokat alkalmazott, amilyeneket normális lovag csak akkor alkalmaz, ha olyan ellenséggel kerül szembe, akit feltétlenül meg akar ölni, még hozzá úgy, hogy ő maga még sebet se kapjon. És úgy tűnik, hogy a sötétben is lát. De ki az, aki őt ennyire gyűlöli? Nikolára gondolt, de ő mégse lehet. Hiszen békében váltak el, akármennyire is nem értettek egyet bizonyos dolgokban. Mindenesetre, ideje komolyan venni ezt az egészet! Ez nem ijesztgetés! Volt egy oldalvágás, amit az angol utazók hoztak magukkal Japánból, azt próbálta. Aztán érezte, hogy húsba talált. Az ellenfele elesett. Ugyanakkor fáklyák fényét látta meg közeledni a városka felől.

– Ide gyertek! Megtámadtak!

Ursu Mihály jött elől. Utána Maria és Nikola.

– Te vagy az, Ádám?

– Én hát! Valakik megtámadtak!

– Hányan voltak?

– Eddig ketten. Ha volt még valaki, elmehetett.

Ursu uram először a pisztolyoshoz ment oda a fáklyával. Biz az meg volt halva. A pisztolya mellette feküdt, már nem volt a kezében, de még füstölgött.

– Biztos, hogy nem te támadtál?

– Biztos! Hiszen ismeresz!

– Ismerlek. Békés ember vagy. Általában. De ez nem egy átlagos nap. Na lássuk a másikat.

Ő is halott volt már, a nyaka volt elvágva, azért nem tudott jajgatni. Ádám megrettenve ismerte fel benne a tanító mesterét. Nagyon szomorú lett hirtelen.

– Jaj! Kérlek hagyjatok egy kicsit kettesben vele! Nem tudtam, hogy ő volt!

Hagyták.

Csak nézte, nem szólt semmit. De gondolt. Valami ilyesmit:

„Szegény, szerencsétlen Rákóczi Lipót! Hogy milyen messze esik néha az alma a fájától! Hát mi volt neked olyan fontos, hogy még az orgyilkosságot is vállaltad érte?”

De tudta, hogy mi. Ő követte el a hibát. Nem ígérte meg, hogy hallgatni fog a két ifjú vármegyei tisztviselő dolgáról. Hogy miért volt neki a csend és a nyugalom annyira fontos, azt csak sejtette és még szomorúbb lett tőle. Mert, ha egy nagy vizsgálat következett volna, az mindent összezavart volna, amit addig felépített. De vajon mi lehetett az?

– De hiszen te vérzel! Megsebesültél a füleden! Nagyon vérzik! – ezt Maria mondta, szinte kiáltotta.

Odanyúlt. Valóban jócskán vérezett. Alighanem le is vágott belőle egy kis darabot a szegény Lipót. De tudta, hogy az ilyen vérzés nem halálos. Csak ijesztő.

Amikor visszavitték a halottakat, Ádám kérte, hogy legalább egy kicsit maradjon kettesben a néhai mesterével. Hagyták. Ott ült tehát mellette egy jó félóraig, s gondolkozott. Csak azután vette észre az asztalon a félig megírt levelet. Velencébe szolt, a dózse hivatalába.

„Megvan tehát a magyarázat!” gondolta. „Az utolsó kérdés, vagy az utolsó előtti?” Amit szegény Lipót úr életéből még megfejtett.

– Akkor most mi legyen? Vizsgálat? – ezt már Ursu uramtól kérdezte, amikor visszafelé mentek a városba.

– Nem! Nem lesz semmiféle vizsgálat! Te, Mariával elindulsz reggel, vagy délelőtt, Aradra. Nem olyan idöket élünk, hogy egy párbajban esett halál miatt vizsgálatot indítsunk. Főleg nem egy idegen miatt. Ez az ember hivatalosan nem is létezett. Itt, legalábbis, biztosan nem. De úgy tudom, hogy máshol sem. A társasága pedig, talán valóban van ilyen, szintén nem örülne egy részletes vizsgálatnak. Majd mi elintézzük! – ezt Ursu uram mondta, de Wagner is jelen volt, és bólogatott.

Másnap elindultak Aradra. Maria és Ádám öröme. Mielőtt még elindultak volna a Lipót üresen maradt szobájából előlépett a lakója, Saint Germain gróf. Ha nem látta volna meghalni, még Ádám maga is elhitte volna. De aztán beugrott a felismerés. Még csak meg se lepődött különösebben.

– Mac Allister! De örülök, hogy újra látlak!

A skót bajtárs ezek után szintén szívélyesen üdvözölte. Akkor már ő viselte a Saint Germain grófja címet.

És elindult a kocsival Arad felé.

Két hét múlva pedig, már késő ősz volt akkor, esős-havas november vége, megtartották a Farkas Ádám esküvőjét Galambhegyi Gizellával.

Nem egészen egy évvel az előbb leírtak után, vagyis a következő év júliusában Boros Márton felesége egészséges fiúgyermeknek adott életet. Akit mindkét szülő közös kérésére Ádámnak keresztelt a falusi plébános. Boros Márton akkor már megint székely katona volt. Az előjárója ugyanis jókora orrot kapott a feletteseitől, hogy egy ilyen jól képzett katonát elmart a seregtől.

Egy hónappal azután pedig Farkas Ádámné, Galambhegyi Gizella szintén szült, de ő ikreket. Egyik közülük a keresztségben a Márton nevet kapta, a másik neve lett Krisztián. Ezt a nevet a nagypapa javasolta, holott Ádám jobban örült volna a Mihály névnek.

A hírek lassan jártak annak idején. Alig néhány héttel a gyermekek születése előtt látogatta meg báró Huszár a Farkas családot – rokonok voltak – s mondta el, hogy közös távoli rokonuk most már biztos, hogy amíg él, Törökországban kell maradjon.

Most, amikor ezt a történetet írom, a XXI század elején, akadt a kezembe, nem éppen véletlenül, nemrég meghalt barátom, Nemvaló István költő hagyatékából az a vers, amely talán bevilágít egy kicsit a császárnők fekete lelkébe, legalábbis, ami az akkoriban történeteket illeti. Valahogy így:

Ex Turcia

*Öregember áll a tornácán a háznak
Odabent vígan vannak az ifjú társak.
Muzsikálnak, zajjal vannak, mulatoznak,
S nevezik a háta mögött vén bohócnak.
Nem törődik velük, máshol akar lenni,
Kéri a királynőt, hagyja hazamenni!
„Magyarok jó királynője legyél kegyes,
Mondjad: „öreg, hagyom, hogy már hazamehess!”
De írás jó, mint bárd, mellyel sújt a bakó,
Így szól: „Ex Turcia nulla redemptio!”*

Hiába! A császárnők már akkor is másképpen gondolkoztak, mint a többi földi halandó. Mindenesetre ennek az egyszerű, banális, bár szomorú történetnek a Farkas család életére sorsfordító hatása volt. Úgy esett ugyanis, hogy az említett császárnőnek egyszer csak eszébe jutott, hogy márpedig ő magyar testőrséget szervez magának. Farkas Ádám, mint magasan képzett, és művelt katona előkelő helyet kapott volna abban a testőrségben. Ám ő köszönte, nem kért belőle. Méghozzá olyan módon utasította el a hívást, amely felért egy felségsértéssel. Ezt írta ugyanis indoklásul, a kötelező sallangok és cifraságok mellett: „Et in Turcia ego!”

Az apósa alig tudta kijárni, hogy valami főbenjáró büntetést ne kapjon. Pedig a császárnő még jókedvében is volt. De amit az após sem tudott kijárni, kegyvesztett lett az udvarnál egész életére. Pedig, mint háborús hős – rövid ideig Hadik András mellett is teljesített szolgálatot – jogosult lett volna a legnagyobb kegyre is. Ámbár lehet, hogy éppen ezért nem vették fejét.

Erdély földje már akkoriban sem volt békésebb, mint a későbbi századokban. Bizony, ha nem születtek volna gyermekek bőséggel – ma már ez sincs meg, legfeljebb a cigányságban, de mindenki magára vessen a jövője alakulásáért – bizony akár el is néptelenedhetett volna egyes vidékeiben. Ám szerencsére gyermekáldás volt bőven.

Lám, három évvel a Boros és a Farkas családban bekövetkezett örömteli események után, a fiatal Nemvaló Antalnak is fiút szült a felesége. Az a gyermek a Sándor nevet kapta. Alig valamivel később, tán vagy két hónapra rá, Ursu uram is megint nagypapa lett. A Nikola felesége lepte meg unokával. Ez is fiú lett, s a Vasile nevet kapta.

Mondják, hogy ökelme nemigen örült ennek a gyarapodásnak. Felelőtlen fantasztának tartotta a fiát, az meg őt begyepesedett vén bolondnak.

Meg még mondják a rossz nyelvek azt is, hogy amely időszakban aránytalanul több fiúgyermek születik egy országban, az a későbbiekben háborút jósol annak az országnak. Talán úgy van az, hogy két dudás általában nem szokott megférni egy csárdában. Hát még ott, ahol annyi dudás nő fel egyszerre!

Márpedig a dudások nőttek. Igaz, később az arányok is változni igyekeztek, mert íme, a Boros családban megint született egy apróság. Ezúttal egy kislány. Közös megegyezéssel, a Maria név mellett döntöttek, ami úgy az anyának, mint a nagyapának nagyon jól esett. Szegény Ursu Mihálynak egyéb öröme sem igen volt már az életben, csak az az egy kislány. Nagyon rossz előérzete volt a jövőt illetően. Meg is öregedett gyorsan.

Pedig ekkor már a fia is igyekezett a kedvében járni. Taníttatta a kis Vasilét mindenre, amit az öreg szerint tudnia kellett. A kisfiú meg okos tanítványnak bizonyult. Valósággal vágott az esze. De a katonai tudományok vonzották legjobban. Na és a tánc. Nagyon szépen táncolt. Vadul és mégis elegánsan. A lányok bolondultak utána. De ő rátarti volt már kisgyerek korában is. Nem is szívesen állt szóba a korban és a társaságban hozzáillő lányokkal. Ez később is így maradt. Valahogy, mindig másfelé járt a szeme, mint amerre normálisan járnia kellett volna. Pedig, mint polgári rendű fiatalnak, mesterséget is adott kezébe az apja. Ács-mester lett. És egy darabig legalábbis, úgy tűnt, hogy szereti is azt a mesterséget. Az ügyessége mindenestre megvolt hozzá. Mint ács, sokat kellett rajzolgatni és sokat kellett számolgatni. Mindkettő ment neki. Így aztán egy ideig úgy tűnt, végre megnyugszik és értékes, hasznos ember lesz. Nem igazán rajta múlt, hogy más irányt vett az életútja. Pedig egyszer még azt is megtette, hogy fogadásból egyedül felépített egy fatemplomot. Az a templom ma is megvan, igaz én nem tudom, hogy most éppen hol. Eleget helyezgették az idők folyamán erre-arra.

Aztán múlt az idő és felnőttek a gyerekek. Az Úr 176* esztendejében a királynőnek eszébe jutott, hogy átszervezze a haderejét. Talán a hétéves háború tapasztalatai is indították erre. Erdélyben is jártak a toborzói. Eljutottak Arad, Hunyad és Zaránd megyébe is. Fel is tűnt nekik a jókötésű Vasile fiú. Akkor huszonegy éves volt.

– No, legény! Akarsz-e katona lenni?

– Ez minden vágyam!

A toborzótiszt úgy érezte, hogy megfogta az Isten lábát. Pedig, ha tudta volna ...

– Aláírod a toborzó-lapot?

– Alá én, csak adják ide!

– Le tudod írni a nevedet?

– Le én! Még egy levelet is meg tudok írni!

A toborzó tiszt a mennyországban érezte magát. Megsejtette, hogy nem mindennapi katonát fogott.

– Csak nem vagy nemes ember?

– Nem, de lehetnék. A nagyapám volt a máramarosi kenéz. Amíg le nem mondott róla.

– Mi hát a neved?

– Vasile Ursu Nikola.

– Akkor írd csak ide szépen, erre a lapra! Itt az van, hogy szerződsz a császárral, Mária Terézia királynővel, hogy tíz esztendeig mint katona fogod szolgálni. Utána szabad leszel, kapsz obsitot is, szóval jó dolgod lesz. Mivel tudsz írni és feltételezem, hogy olvasni is, felveszlek tizedesnek. Milyen nyelven tudsz?

– Hát románul, magyarul, meg valamennyit németül is.

– Nagyon jól van. Csak műveld magadat tovább is! Erre lesz alkalmad a katonaságnál! Meg is követelik tőletek!

Így lett Vasiléből a császár katonája. Mivel pedig olyan jóindulatú toborzó tiszthez volt szerencséje, egyenest Bécsbe vitték kiképzésre. Persze az, hogy vitték, csak olyan szófordulat, mert ment bizony ökelme a saját lábán. Meg néha, amikor lehetett, szekéren. De a hosszú gyaloglások nem viselték meg a hegyvidékhez szokott ifjút. Rövid idő múltán ő lett a kapitány kedvence. Akit mindenhova magával vitt, szabadidőt is adott neki olvasásra – megmondták neki a kezdet kezdetén, hogy művelődni kötelező – de a várossal való ismerkedésre is. Esztendőre káplár lett belőle. Ekkor már komoly katonának számított, ő volt a kapitány bizalmasa. Aztán megint Erdélybe vezényelték. Báró Siskovics József kért katonákat a pálcája alá, mivel kiderült, hogy a székelyek között az új ezredek szervezése nem ment olyan könnyen, mint az Érhegység-beli románoknál. Bár a székelyek emberemlékezet óta mindig katonák voltak és határőrök, de ragaszkodtak is a saját tisztjeikhez és a szerveződési formájukhoz.

Hát mentek, mint a vihar. Rendet csinálni. Valahol Udvarhelyszéken megtudták, hogy a székely határőr csapatok vezetői mind fenn vannak a hegyekben, csak egy kisebb létszámú katonaság őrzi a falukat.

– Nosza, rajta! Legények! Mutassuk meg nekik, hogy mi sem vagyunk cukorból!

És haladtak. Minden faluban otthagyták a kemény kezük nyomát. Vasile csak nézte, hogy a kapitánya milyen kegyetlen büntetéseket talál ki. Nem tetszett neki. Látszott is rajta.

– Ez azért szükséges fiam, hogy nyugtunk legyen. És nekik is nyugtuk legyen! Most kemények vagyunk, aztán majd engedünk egy kicsit. Így szokás ezt.

Aztán egyszer olyan helyre értek, ahol rendes őrség védte a falu lakóit. Alig tudtak bejutni. De sokan voltak, körülfogták őket, s mégis bejutottak. Az őrizők megadták magukat.

– Sorba állni!

Hát sorba álltak.

– Minden tizedik ember, tízszeres vesszőfutás!

Kemény büntetés volt. Az egyik, kis fiatal gyerek, még alig pelyhedzett a bajusza, nagyon félt. Ahogy ott állt, derékig levetkőzve, bújtt volna el a többiek közé. A káplárja látta és igyekezett segíteni neki. Vasile vette észre.

– Né! Az a káplár valakit bújtat!

– Bújtat? Na, akkor a káplár fogja helyette megcsinálni. De az már harmincszoros vesszőfutás lesz! Karddal! – ez már olyan büntetés volt, hogy nagyon kevesen éltek túl. És azok, akik túléltek, általában nyomorékok maradtak az életük hátralevő részére. Úgy történt, hogy a két vesszőző sor között a katona nem futott, hanem csak lépdelt. Mert előtte egy másik katona lépegetett hátrafele, kivont karddal, s a kard hegye az elítélt mellét érte. Csak olyan gyorsan mehetett, ahogy a másik ment hátrafele. Mert különben beleszaladt a kard hegyébe. Ez meg volt neki engedve. Hogy ott ölje meg magát. És mindez harmincszor. És azok a vesszők,

amelyeket használtak, nem olyanok voltak, mint az egyéves nyírfaágak, amelyekkel az iskolákban a rosszul tanuló diákokat ijesztgetik, hanem komoly husángok.

A káplár tizennyolcig bírta. Azután összeesett. Ott halt meg.

Később a vesszőző legények elfáradtak. Akkor a kapitány parancsot adott, hogy lőjenek mindenkire, aki mozog! Pisztollyal, puskával, ágyúval, bármivel, ami golyót tud köpni! Az egész sötétedésig tartott.

Később kivonultak. Nem látta senki, hogy pontosan mikor került elő az az asszony. És honnan. Szinte csak a szavait lehetett már hallani, amiket Vasilénak mondott.

„Átkozott légy császár katonája! Átkozott legyen minden élő és még ezután megszülető rokonod! Föld ne fogadja be tested, ég ne fogadja be lelked! Kínos halált halj a legszebb férfikorodban! Saját néped áruljon el és adjon hóhérkézre! Átkozza emlékedet minden tisztességes ember ebben az országban!” és így tovább, hosszan. Aztán lassan elmaradt, majd megfordult és visszament a falu felé.

Vasile eleinte nem vette komolyan, hisz tudta, hogy sokan szenvedtek miattuk. Elvégre ilyen a katonaság. Parancsra tesznek mindent.

Csak egy bizonyos idő elteltével döbönt rá arra, hogy az a nő, olyan negyvenes lehetett, az anyanyelvén átkozta meg. Akkor megrettent. Hisz babonás volt ő is, mint sokan még abban a korban. „Mi lesz ebből?”

Később megkérdezte a kapitányt, hogy mi a neve annak a falunak?

– MADÉFALVA.

Vasile szótlan és mogorva volt az egész visszaúton. Azon tépelődött, hogy miért nem szólt legalább valamit annak az asszonynak. Valami olyasmit, hogy „Mit akarsz tőlem, te asszony?! Nem én adtam ki azt a parancsot, én csak tettem a kötelességemet!”

És mivel elégedetlen volt magával, mind dühösebb és dühösebb lett.

Pedig azt nem is tudta, hogy az édes nagynénje átkozta meg.

Mint tudjuk, Nikola nem tartotta az apjával a kapcsolatot. Így Vasilének nem volt honnan tudnia, hová lett a nagynénje, azt meg éppenséggel nem, hogy hogy néz ki, kihez hasonlít.

Öreg Ursu Mihály hallotta, hogy özvegyen maradt a lánya. Gondolta, megkéri, lakjon ezután nála. De Maria nem kért belőle. Inkább szekérre ült és elutazott Nyárádszentborbálára. Ott, a Farkas uram udvarházának közelében megvett egy kisebb házat kerttel, s ott kezdett el gazdálkodni. Nem volt jobbágy, szabad székely asszony volt, vagy legalábbis a halott ura után annak számított.

Ádám úr felfigyelt a szorgalmas, még mindig szép asszonyra, aki két felnőtt gyerekkel érkezett az ő falujába. Mindkét családban felnőttek már a gyermekek. Hát elment megnézni, kiféle-miféle.

Ráismert. És megtudta Mariától, hogy hogy járt Boros Márton, és hogy maradt Maria özvegy sorban.

– Segíthetek valamiben?

– Nem uram! Csak hagyjál itt csendesen éldegélni, a magam békéjében!

Ádám úr megígérte. Aztán később, amikor Gizella a harmadik gyermek, egy kislány, születése után nem sokkal meghalt, megkérte Mariát, hogy költözzenek teljesen hozzá, egyesítve a két családot.

Amikor elérkezett az idő, a két ikerfiú, Márton és Krisztián elindultak, hogy külhoni egyetemeken tanuljanak tovább. Otthon nem maradt más, csak az apa a karon ülő kislánnyal. Boros Ádám nem érzett magában késztetést a magasabb szellemi világ eléréséhez. Annál inkább érdekelte a gazdálkodás. Mindent tudott, amit gabonáról, lovakról tudni lehetett abban az időben. Az ifjú Maria pedig nagyon szép fiatal nővé serdült időközben. Immár férjhez menendő korban volt akkor.

Egy évre rá meghalt Ursu Mihály is. Öreg volt már akkor, s megtörte az élet, azok a változások, amiket nem értett, nem szeretett és amiket mégis, életének egy szakaszában ő maga siettetett, hogy megtörténjenek.

Az idő pedig múlt tovább, kérlelhetetlenül. Ursu Vasile számára is elérkezett a pillanat, amikor megkapta az obsitot. Maga sem gondolta volna előbb, de hiányzott a katonasors keménysége. Igen, kemény, de mindig akadt valaki, rendszerint egy tiszt, aki gondolkozott helyette. Nem kellett saját sorsát eldöntő határozatokat hozni. Mindig megvolt a napi prófunt, sem az ételen-italon, sem a lakáson nem kellett gondolkoznia.

Aztán megkapta azt a bizonyos papírt, valami pénzt is mellé – nem volt sok, a családjának annál sokkal nagyobb vagyona volt – és... nincs tovább.

Mindjárt az első napon zavarba került. Mit tegyen? Menjen azonnal haza, vagy maradjon még Bécsben?

Kis töprengés után úgy döntött, hogy még marad. Az apja tudta előre, hogy mikor szerel le, s küldött neki pénzt egy bank segítségével. (Már voltak bankok akkoriban Bécsben. Több is. Kolozsvárra kellett csak elérni, onnan lehetett küldeni.)

Gazdag lett tehát, vagy legalábbis tehetős. Eljárhatott polgári családokhoz, még bálókba is, kivéve a főnemesek tartózkodási helyeit. Lám, azonnal alkalma lett megfigyelni, hogy bizony a fővárosban is különbségek vannak az emberek között, születés szerint.

Ilyen polgári bálban ismerkedett meg Madarasi Ilonával. A lány akkoriban lett tizenhét éves, első bálozó volt. Mindjárt felfigyeltek egymásra. A lánynak nagyon imponált, hogy komoly katonaviselt férfi van mellette, s tetszett neki, hogy magyarul beszélgethet vele.

Vasile, akit Ilona következetesen Vazulnak nevezett (valóban így hangzott a keresztnéve a lány anyanyelvén, s elmesélte neki azt is, hogy ismer a történelemből egy híres Vazult, s a történetét is tudja), ettől fogva mindenhová elkísérte, önkéntes testőrül mindenhová elkísérte. A lány szülei elfoglalt emberek voltak, már elég idősök is, jó néven vették a fegyelmezett ifjú testőrt.

Cukrászdázás következett, közös séták a korzón, vagyis minden olyasmi, amit egy kezdő udvarló megtehetett. A közös séták során néha ez vagy az megvétele költséges volt és Ilona el volt ragadtatva, hogy Vazul mindezt szinte természetes eleganciával teszi meg. Madarasiék nem tudták, hogy az apjának vezető funkciója van az erdélyi aranybányák egyikében. Hivatalnok nemesek voltak, s mint olyan, nem valami gazdagok.

Vasile látta, hogy tetszik a lánynak, s valami veleszületett érzéssel úgy intézte, hogy ez a tetszés minél hamarabb szerelemmé erősödjön. Persze, időközben ő maga is fülig szerelmes lett.

Mire eltelt még két hét, már odajutottak, hogy alig bírtak magukkal. Amikor is Ilona – mert ő volt a kezdeményező – közölte vele, hogy el akar menni a szállóba, ahol Vasile lakik.

Megegyeztek, s meg is történt az, aminek meg kellett történnie. Ilona kicsit félénk volt, de minden tekintetben csodálatos nő. És Vasile is éppen olyan férfinak bizonyult, amelyet a szerelmese kívánt.

Tél vége volt ekkor, farsang ideje. Tehát bálokba jártak, és az egekben érezték magukat. És amint az történni szokott, akkor csapott le rájuk a sors kalapácsa. Szülei közölték Ilonával, hogy Sereghalvi István őrnagy feleségül kérte és hozzá is fogják adni. Már az esküvő napja is ki van tűzve.

Ilona csak egy kicsit ellenkezett. Elvégre úgy volt nevelve. Engedelmesnek. Mindössze egyetlen mondatnyi ellenkezést engedett meg magának:

– De én már a Vazulé voltam!

Mire az anyja azt válaszolta, hogy tudja.

– Ez semmiképpen nem akadály. Mégis, mit gondolsz? Minden lány szűzen megy férjhez? Szó sincs róla! Mindent el lehet intézni és el is intézünk a megfelelő időben. Neked csak igent kell mondani, a többi nem a te dolgod!

Vasile elszédült, amikor a történetet meghallotta. Eleinte nem is akarta elhinni.

– De hát... akkor most mi lesz?

– Hogy mi lesz? Az lesz, hogy most mindenestre jól fogjuk érezni magunkat együtt. És aztán holnap elutazom. A Sereghalvi kastélyba.

Ekkor Vasile úgy érezte, mintha valami eltört volna benne. El is tört. A lelkében. Nem szólt, az Ilona kívánsága számára parancs volt és a parancsot teljesíteni kell, ezt megszokta. Hát megtett mindent, hogy a lány jól érezze magát vele. Aztán Ilona elment és ő egyedül maradt. És akkor iszonyatos bosszút fogadott nem csak Ilonára, hanem az egész családjára, az egész fajtájára is. Most értette meg teljességében azt, amit az apja néha két-három szóval a magyar nemességről mondott.

A reggel nem találta már őt a szállodában. Korán kiment a vásártérre, lovat vett ott és elporzott. Néhány nap után Aradon bukkant fel. Átmenetileg az apja házában lakott, de a kérdésére, hogy marad-e, csak annyit felelt, hogy nagy tervei vannak, amelyeknek azonban még érniük kell.

Később elmondta az apjának a történet egy részét, amit úgy ítélte meg, hogy el lehet mondani, mire az apja mindössze ennyit mondott:

– A bosszú olyan eledel, amely igazából hidegen ízletes!

Falun lassabban járt az idő szekere. Igaz, egy év ott is csakúgy háromszázhatvanöt napból áll (kivéve, amikor nem), no meg az is igaz, hogy ott minden munkát a megfelelő időben el kell végezni, de mégis úgy tűnik, minden lassúbb mint máshol.

Teszem azt, Szentborbálán, a Farkas uradalomban, lent vagy fent, mindenképpen nagyobb hír az, hogy Ádám úr öregedni kezdett, vagy hogy ikerborjak születtek az egyik jobbágyportán, mint az, ami az ország távolabbi vidékein történt. Azok közül is csak olyasmi érdekes az emberek számára, ami valahogyan rokonra, vagy ismerősre vonatkozik. Például Ursu Mihály halála. Akit jól ismertek, arrafelé is járt néha, hisz ott élt a lánya. Maria tehát fekete ruhát vett fel. Akkoriban szokás volt, hogy ha egy asszony negyven éves kora után gyászolni kezdett,

akkor a sötét ruha már rajta is maradt. De ez mégis, a lényegen, azon, hogy Ádám úr számára azután is ő maradt a világon a legszebb, semmit sem változtatott. Vagy alig valamit.

Aztán csak eljutott a hír, hogy meghalt ám a királynő is. És új király lett. Bár ezzel az új királlyal kapcsolatban azért voltak Ádám úrnak fenntartásai. Először is, nem is igazán új ő, hisz már egy ideje együtt uralkodott az anyjával. Veszekedtek is eleget akkoriban. Amint azt egy muzsikácsináló egy operában meg is írta volt. Aztán meg; micsoda király az, ha nem hajlandó magát megkoronáztatni? Ezért is hívták, s hívják még ma is sokan kalapos királynak.

A hírt egyébként egy vendég hozta, akit pedig nem várt senki, mégis jött. Úri forma ember volt, mert hintón jött, bár a hintón semmiféle jelzés nem mutatta, hogy miféle ember az, aki abban utazik. Ádám úr azért felismerte, s néven köszöntötte.

– Saint Germain gróf!

A vendég savanyúan legyintett a kezével, mint aki egy esetleg következő cirádás üdvözlést akar elhárítani.

– Nem vagyok Saint Germain. Te barátom, szólíts csak a valódi nevemen, Mac Allisternek! Az is van olyan jó mint ahogy szólítottál.

– De hát miért? Mi történt?

– Semmi, csak az a cím mindössze addig hordható, amíg a viselője nem kezd láthatóan megöregedni. Mert attól kezdve más veszi át a titulust. Persze, te ezt nem tudhatod, mert sohasem lettél tagja a társaságunknak. Jól tetted! Látod, én szabadulnék tőle, de nem tudok. És nehogy most bókolni kezdj, mert akkor ahogy jöttem, megyek is tovább. Nem egy földes-úrhoz jöttem, hanem egy baráthoz.

– Na de azért csak történnie kellett valaminek, mert különben aligha vettek volna így a nyakadba a világot! És főleg nem éppen errefelé. Ahol semmi nem történik soha.

– De hiszen éppen azért jöttem éppen ide! Bár gyanítom, hogy ti sem menekültök majd meg az éppen esedékes változásoktól. A „történésektől”, ahogy mondtad. Csak aztán legyen erőtök, hogy a jókat válogassátok ki közülük! Ha ugyan lehetséges lesz az...

– Ejnye, de sötéten látsz!

– Én eléggé! És okom is van rá! Tudod, hogy meghalt a királynő?

– Eddig nem. De mit is jelenthet éppen ez, számomra? Nem szerettem túlságosan. Tudod, Mikes rokonságom is van.

– Ó, igen. Ezt még én is hallottam. De ő sem él már! Lassan több lesz a sírhant körülöttünk, mint az eleven ismerős. De! Tudod, hogy milyen-féle ember az új császár? (Mert királynak azért nem mondhatnám. Olyan tiszteletlen meg nem vagyok, hogy kalapos királynak tituláljam).

– Úgy tudom, reformer. Méghozzá elég radikális. Hacsak nem pusztán tetszeleg ebben a szerepben.

– Nem! Nem tetszeleg! Valódi reformer. De szüksége is van rá, hogy az legyen. Eléggé inognak a trónok mostanában, a körülöttünk létező világban.

– Skóciában is? Kérdelem ezt azért, hogy miért érdekel ez téged annyira.

– Nem! Skóciában nem. Ez bizonyos fokig szerencsénk van ezúttal az angolokkal. Lám, addig-addig vagdalkoztunk ellenük, hogy odajutottam, nekik köszönhetünk biztonságot, stabilitást. Mert nélkülük mi egymagunkban, sokkal konzervatívabbak lennénk. És szegényebbek és bizonytalanabbak is. De én nem mint skót mondom most azt, amit mondok. Én

barátom, vettem egy falut itt, Erdélyben, s ide is nősültem. A Madarasi lányok közül vettem volna el a legidősebbet, Mártát, de ő négy évnyi mátkaság után inkább választotta Farkas Mihályt. Rokonod?

– Talán. De mondod, hogy...

– Igen. Aztán megnősültem. Talay uramnak az özvegyét vettem el. Két gyermeket is hozott. Nem bántam meg. Így hát most én is erdélyi nemes lennék. Hát ezért érdekel az, ami itt történik. Illetve, történni fog. Mert, hogy tudjad, minden forr itt körülöttünk. És az új császár mintha még segítené is, hogy legyen minél hangosabb az a bomba. Amikor majd robban.

Ádám úr a fejét ingatta.

– Nem nagyon veszek részt én a politikában.

– Akkor boldog ember vagy. De ki tudja, meddig tart vajon ez a boldogság?

Ádám úr mondhatta volna ekkor, hogy ő a maga területén nem lát semmi okot arra, hogy valami kellemetlen történjen, nem király ő, hogy inogjon a trónusa, a népe pedig elégedett. De nem mondta. Inkább elgondolkozott, hogy vajon miben van, és miben nincs igaza a vendégének? Másnapra aztán valamiféle eredményre jutott a gondolataiban, mert megint nyugodt lett és magabiztos. Egyébként a vendége is eltávozott másnap. Ment meglátogatni a környékbeli földesurakat, talán figyelmeztetni akarta őket, talán saját magának akart megnyugvást találni. Nem lehetett tudni.

Farkas Ádám tehát nyugodt volt. És valamennyire elégedett is. Amit viszont nem lehetett elmondani akkoriban a zalatnai bányafelügyelőség tisztjeiről. Nemvaló Antal pedig akkor közéjük tartozott.

Lám, őt is, rég nem láttuk már. Abban a rég elmúlt évben, amikor Ursu Mihály még javakora-beli ember volt, Ádám úr pedig fiatal férfi, és éppen Ursu uram lányát kísérte el Aradra, Zalalnán keresztül. Antal akkoriban jurátus volt Forray András jegyző mellett az aradi vármegyénél. Vadászni indultak, eltévedtek a hegyek között, rájuk esteledett és még ki tudja, mi történt volna velük, ha Ursu (és Wagner) emberei el nem fogják vala őket, mivelhogy aranytolvajoknak hitték őket lenni.

Akkor Antalnak nagyon megtetszett az a hegyes, sziklás vidék – bezzeg nem tetszett azoknak, akik ott a földből voltak kénytelenek megélni, nem teremvén a vidék, csak valami értéktelen növényeket – s elhatározta legott, hogy a bányáknál keres valami alkalmazást. Jogászra a bányánál is szükség volt (hol nem?), örömmel vették hát az ajánlközását. Az arany, de a többi nemesfém is, királyi monopóliumnak számított, tehát oda megbízható emberek kellettek. És ki lehetett megbízhatóbb olyannál, aki a családfáját majdnem ezer évre tudja visszavezetni?

Így hát ebben az évben, amikor Farkas Ádámnál látogatást tett a régi, katonaiskolai bajtársa, Nemvaló már komoly meglett ember volt és bányatiszt. Főtt hát a feje azok miatt az újabban egyre nagyobb méreteket öltött események miatt, amelyek odavezettek, hogy utasember, ha lehetséges volt, igyekezett elkerülni azt a vidéket.

Akkoriban még sokkal kevesebb volt az ember a Földön, nem laktak be minden lehetséges és lehetetlen helyet, mint manapság. A hegyekbe meg éppenséggel csak olyanok mentek lakni, akiknek ott dolguk volt, akiket a hivataluk odahelyezett, meg akik nem menekülhettek az ott éleستől. Akik például jobbágyok voltak – csak állami jobbágyok lehettek igazából, mert valódi földesúr nem sok termelt meg azon a vidéken – vagy annyira szegények, hogy költözködni se tudtak. Meg azok a vándor juh- és kecskepásztorok, akik ott tudtak a legjobban megélni. No

és az erdei haramiák. És ők voltak azok, akiktől Wagner uram igazán tartott, meg természetesen Antal is.

Erdő volt éppen elég arrafelé, még nem tarolták le a legszebbjét külföldi érdekeltségű cégek, mint manapság, hogy aztán semmi ne maradjon utánuk, csak a puszta sziklahát, mint a természet testén ejtett tátongó seb. Így hát, akinek valami baja volt a törvénnyel, s ítéletet elviselni nem volt kedve, vagy bátorsága, csak bevette magát az erdőbe, s ott eléldelgelhetett, ha egyéb nem, makkon meg gombán. Igaz, az ilyen élhetetlen legény kevés volt. Sokkal több volt az olyan, aki így-úgy segített magán, valamivel kellemesebb életet teremtve magának. Biz az rablással, meg lopással történt, sőt nem egyszer a gyilkosságtól sem riadt vissza az ilyen ember, ha az utas, akit rossz sorsa arra vetett, nem adta oda neki azt ami vagyontárgy akkor éppen nála volt.

Rablók a hegyekben, erdőkben mindig voltak azelőtt is, voltak olyanok is, akik, ha nem voltak túlságosan mohók a mesterségükben, akár évtizedekig megéltek szépen. Általában jóban voltak a helyi népekkel, kölcsönösen segítették is egymást. Olyanformán, hogy a társadalom számúzta rabló pénzzel látta el a pásztornépséget, és viszont, őt meg tejjel, kenyérrel, szalonnával látták el amazok bőségesen. Meg téli szállással is. Mert nyáron nem volt túl kellemetlen az erdő mélyén élni, csak a vadak ellen kellett védekezni valahogy. Télen viszont be lehetett húzódni olyan faházikókba, amelyeket jól megtermett kutyák védtek. Meg aztán télen a pandúroknak se volt szokásuk az erdőbe menni, ha nem volt éppen elkerülhetetlen.

Hát így volt ez régebben. Hanem éppen akkoriban, amikor a birodalomban császárváltozás volt, kezdtek a hegyi rablók is nagyon elszaporodni. Már nem csak az egyes utasokat támadták meg, hanem olyan is megesett, hogy állami tisztviselőt a saját kastélyából ráncigáltak ki, s vitték fel a hegyekbe. Pedig huszonnégy pandúr őrizte azt a kastélyt. Igaz, utána maguk is megrettentek a tettüktől, s eleresztették őket mind, pandúrostól, de nem azelőtt, hogy meg ne fenyegették volna őket, hogy még rosszabb is fog következhetni.

Éppen akkoriban több ilyen haramia is tartózkodott a vármegye tömlöcében, azokat kellett eleresztetni az alispánért cserébe. És ez bizony nem mese, e sorok írója nem azonos Cristian Vulpius-szal, de azok a rablók sem voltak olyan lovagias fajtából valók, mint a jól ismert Rinaldo Rinaldini.¹

Ebben az időben tehát valódi rablóvilág kezdett kialakulni, jól szervezett bandákkal a hegyekben. Nem véletlenül főtt miattuk a bányafelügyelőség feje. Talán ki kellett volna füstölni őket. De nem lehetett. Kevés volt az ember hozzá, meg aztán nem is egy rablóbanda volt már, hanem több is. És aztán, a ritkán lakott hegyek között igen jól el lehetett tűnni.

A felügyelőség nem csak a bányák munkásaiért felelt, hanem főként a császár aranyáért. Aranyat persze loptak azelőtt is, de keveset, s amit a felügyelőség is elnézett egy bizonyos határig, alkalmazva a szólást, hogy nyomtató lónak nem kötik be a száját. Az ám, de azt azért a legéhesebb nyomtató lónak sem lehet elnézni, hogy pukkadásig zabálja magát, s aztán semmi kedve ne legyen dolgozni.

Hát főtt a fejük. Elgondolták, hogy mi lesz, ha azok a bandák, amelyek eladdig szétszórva, külön-külön működtek a saját szakállukra, egyszer csak egyesülnek egy rátermett ember keze alatt, s megtámadják azokat a bányákat?

¹ Ez igaz, hogy később történt, amikor már a tragédia előszele fújdogált, de éppenséggel báró Forray András volt az az alispán, akit soborsini kastélyából kirángattak, s a fent leírt feltételek mellett engedték szabadon.

Nemvaló, s az öregedő Wagner akárhányszor maguk is lóra ültek, hogy a környéken jelét keressék annak, vajon van-e jele, vagy nyoma efféle működésnek? De vagy balszerencsájuk volt, vagy a rablók voltak túl körmönfontak, mert az ilyen kettesben csatangolások rendre eredménytelenül végződtek. Ami még akár megnyugtató is lehetett volna. Ha másrésről meg nem találták volna őket a hírek pórul járt utasokról, levetköztetett kisasszonyokról, nemritkán meggyilkolt családokról is.

Vasile egy idő óta sehogy sem találta a helyét. Sőt, ahogy az idő múlt, mind türelmetlenebb lett. De egyébként is sokat változott azóta, hogy katona kora után utoljára láttuk. A haját megnövesztette, a hegyvidéki román jobbágyok hagyománya szerint, ami kissé furcsán hatott, mivel – ez apai örökség volt – a feje tetejéig felkopaszodott. Hanem, ha valaki megkérdezte volna őt, hogy kinek is lenne a jobbágya, igen nagy zavarba került volna. Ez nem is lehetett volna másként, mert az Ursuk, amióta a család tudott magáról, soha senki jobbágya nem voltak, a királyt kivéve. De a király előtt mindenki jobbágy, még a nádor is, amint az meg vagyon írva az 1222-es Aranybullában. Ugyan, a fiskus jobbágya is csak a királyé, de a kettő rangjában igencsak nagy a különbség.

Hát csak élt Vasile Aradon, tisztos polgári életet az apja házában, üzte a tanult mesterségét, amit akkor fejlesztett arra a szintre, amely révén – egyebek mellett – ma is emlegetik. Nem nősült meg azóta sem. Pedig alighanem jobban tette volna. De nem tette, mert valahányszor olyan nőt látott aki valamennyire tetszett volna neki, azonnal azok a régi bécsi napok jutottak eszébe, s az ő nagy sérelme a Madarasi család részéről.

Nem lett családja, s ez a tény egyébként is érzékennyé tette a sérelmekre. Még verekedős is lett az idők folyamán. Kocsmái verekedéseket kezdeményezett, s mivel erős ember volt, ácsmester lévén, az ellenfeleit akárhányszor betört fejjel vitték el a színtérről. Aztán kiderült, hogy az alispán elrablásában is szerepe volt, mint felbujtónak és szervezőnek is. Ezt már a magisztrátus sem tűrhette, s kitiltották a városból, s az egész Arad megyéből.

Nem bánta. Sem ő, sem az apja. Nikola ugyanis szintén megváltozott ez idő szerint, de ő az ellenkező irányban. Valamikori radikális férfiú sokat szelídült, s ha régebben ő oltogatta bele a fiába a forradalmár szellemet, most mind nehezebben tűrte a fiú összeférhetetlenségét. Így, nem bánta, hogy Vasile elmegy. Kiadta neki az örökségét – valaha nagy volt az, de ekkorra meglehetősen összezsugorodott – s a fia abból komoly házat vett Brádon. Ahol végül is nem lakott, csak télen. Nyughatatlan lelke nem tűrte az egy helyben maradást.

Sokat járt a hegyek között, s ami sérelmet talált az embereknél, megjegyezte, s nem hagyta, hogy elfelejtsék. Lassan megszokottá vált számára, hogy az emberek úgy zárándokolnak hozzá a sérelmeikkel, mint ahogy régebben a paphoz tették. Csakhogy ő, a pappal ellentétben, nem a megnyugvást adta nekik orvoslásul, hanem ellenkezőleg. A meggyőződést, hogy a bajukat fegyveres úton lehet megszüntetni.

– Csak ki kell várni az időt! – intette őket. Mert ebben az egy dologban nagyon türelmesnek bizonyult. – Nem hebehurgyán nekimenni minden élőfának, mert betöritek a fejeteket rajta!

– De mikor jön el az az idő? – kérdezték az emberek a havasokon.

– Ne féljete, eljő az hamarosan! S meg is fogjátok tudni idejében! Nem maradtok ki belőle! Csak álljatok készen!

Azokkal a szerencsétlen nyomorultakkal is felvette a kapcsolatot, akik szegénységük, üldözöttségük miatt rablónak álltak. Ekkoriban kezdett főni a feje Wagner uramnak, hogy „miért vannak mostanában ezek a rablóbandák olyan jól megszervezve?”

Azokat a rablótámadásokat ő hadgyakorlatnak tekintette, s úgy vezényelte le őket. Hiszen katona is volt, még hozzá tehetséges katona.

Ilyen hegyi utak alkalmával figyelt fel arra a nőre is. Általában kocsmákban találkozott azokkal az emberekkel, akiket szervezni szokott, s ott gyakran látta azt a nőt. Egyedül ült egy félreeső asztalnál, pohár előtt, amelyből általában nem ivott, vagy igen keveset. Vasile tudta a nő nevét is, történetét is. Gazdag aranybányász lánya volt, híres a szépségéről. Ez lett a veszte is. Egy pandúrja az aradi alispánnak megejtette, s bár annak a cselekedetnek látható nyoma nem maradt, a családja mégis kitagadta. Azóta egyedül van. Férfiak társaságát nem keresi, mint Vasile, ő is magányosan rója a hegyi ösvényeket egyetlen lóval, s bár vagyona volna jócskán, nem hivatkozik vele. Maria Magdalena Rus volt a nő neve.

Lám, még egy ember, akinek sérelme van mint neki. S azt is a magyarok okozták. Még hozzá hivatalban levő hajdú. Az a pandúr egyébként alig valamivel az eset után, felszívódott, sehol se lehetett találni. Lehet, hogy nem is élt már régen.

Vasile nem ivott. Az a nő sem ivott. Nézte Vasilét, a férfi nemigen tudta, hogy akar-e tőle valamit, s ha igen, akkor mit? Elvégre nem volt szép férfi és ezt tudta magáról. „Ehh! Bolondság!”

Aztán felállt a helyéről, pénzt dobott az asztalra és kiment a fogadó elé. Látta, hogy a nő jön utána. Megállt, hogy utolérje. Álltak egymással szemben. A nő szólalt meg:

– Ismerlek ám téged! Te Vasile Ursu Nikola vagy, aki meghallgatja az emberek bánatát. – Mert akkor már ilyen híre volt a vidéken.

– Én is ismerlek téged! Te Maria Magdalena Rus vagy, akit megcsúfolt a vármegye pandúrja, s akit ezért a családot elkergetett magától. Pedig nem voltál bűnös semmiben.

A nő könnyezni kezdett.

– Ez az én nagy keserűségem! Mondd, Vasile Ursu Nikola! Elvinnél engem Topánfalvára? Az én lovam nincs itt. Pedig utam volna arra.

– Mit akarsz Topánfalván?

– Azt, hogy ne legyek itt! Sehol se jó nekem a világon! Már nem.

– Jól van, Maria Magdalena Rus! Elviszlek Topánfalvára. Ott van dolgom nekem is. Ott most éppen vásár van, majd veszek is neked valamit!

– Jaj uram, csak azt ne! Átkozott vagyok én, akit az emberek kivetettek maguk közül! Mi értelme lenne neked velem kötni a sorsodat?

– Pedig én mégis veszek majd neked valamit. Valami apróságot. És jó, ha tudod, hogy én is átkozott vagyok. No, ül fel ide elé a lóra!

Maria Magdalena felült. Férfi módjára ült a lovon, nem úgy, ahogy akkoriban az asszonyok szoktak.

Elindultak szépen, lépésben. Valami három, négy mérföld után az asszony megkérte, hogy álljanak meg egy kicsit. Megálltak. Erdő volt ott és tisztás.

– Szálljunk le?

Leszálltak. Le is ültek egy vastag fatönkre.

– Szabad még kérjek valamit? – kérdezte bátortalanul a nő.

– Szabad! Akármit kérhetsz! Ha tudom, teljesítem.

– Akkor kérlek, táncolj nekem Vasile Ursu! Tudom, hogy nagy mestere vagy a táncnak! És legalább lesz mire emlékezni, ha rád gondolkodom!

– De itt? Az erdőben? Nem szoktam...

– Ez nem erdő, hanem tisztás! És látod, ott – mutatta – még fű sem nő valamiért. Táncolsz nekem?

Vasile bólintott. Aztán felállt, odament, ahol nem volt fű, és elkezdett szólót táncolni. Eleinte csak lassan ráérősen rakosgatta a lábát, mint akinek másfelé járnak a gondolatai, de aztán mind jobban belejött. Ugrott, forgott, verte a csizmáját – nem járt ám bocskorban, mint akármelyik jobbágy – és olyan táncot járt el, amelyet még tőle sem látott addig senki. És ezt a Maria Magdalena kedvéért.

A nő csak nézte, valósággal falta a szemével. És valóban volt is mit néznie, mert Vasile tényleg híres volt a táncáról. Amikor táncolt, elmúltak az arcáról a keserűség ráncai, nem látszott kopaszodó feje, csak a vad és mégis méltóságteljes mozgást lehetett látni. És aki látta, megérezte valamit a saját és a nép lelkéből.

Amikor befejezte és leült mellé a fatönkre, Maria Magdalena könnyek közt köszönte meg neki.

– Köszönöm szépen! Ilyet még sohasem láttam. Téged nem is Vasilénak kellene hívni! A táncodról kéne elnevezni. Például Horiának!

– Horia? Jó név! És jelent is valamit. Köszönöm! Most már biztosan veszek neked valamit a topánfalvi vásáron! De előtte még megiszunk egy pohár jó bort együtt. Mert Brádon nem volt kedve egyikünknek sem. Láttam. Jó lesz így?

– Jó lesz! És, ha nem vagy fáradt, akár menjünk tovább!

– Jó! Menjünk! A tánc engem sohasem fáraszt. És még sok van hátra. Lehet, hogy ma oda sem érünk.

– És akkor? Az erdőben alszunk? Már aludtam az erdőben.

– Nem! Most ősz van és éjszaka hideg lehet. Hanem, ha látjuk, hogy be fog sötétedni, hát van nekem egy ismerősöm, akinek egy kis faháza van az ösvény mellett, már sokszor aludtam ott, biztos most is jó lesz. Az ismerősömet meg majd meg fogod ismerni, ő is a vásáron lesz. Nagyon jó ember, csak nagyon szomorú.

Azt már nem részletezte, hogy miért szomorú az ismerőse. Úgyis kitudódik, amikor odaérnek.

Ahogy a lovacska lépegetett velük, Maria Magdalena megérezte, ahogy növekedett mögötte a Vasile férfiassága. Növekedett és keményedett is. Ő maga dörzsölődött is egy kicsit hozzá, ahogy a ló lépegetett velük.

– Messze van még az a faház?

– Nem! Máris odaérünk.

Valóban a következő kanyar után egyszerre előtűnt. Biz az kicsi volt, de egy éjszakára elég lesz. Akkor Vasile leszállt a lóról, kikötötte a pacit, majd gyengéden leemelte Maria Magdalénát is és bevitte a házikóba. Egyetlen kis szobácska volt, az is alacsony „no, táncolni biztos nem fogok itt”, de egy elég széles, bár rövid ágy is volt benne. Arra letette az asszonyt. Becsukta az ajtót, jól el is torlaszolta az esetleges vadállatok ellen, majd újra odament az ágyhoz és szelíden simogatni kezdte Magdalénát.

Aztán eljött az este. Lámpát nem gyújtottak, csak szerették egymást a sötétben.

Az asszony nagyon elégedetten, kipihenten ébredt másnap reggel. Még egyszer magához ölelte az emberét, mielőtt elindultak. Minden tekintetben jól érezte magát. Csak azt nem értette, hogy Vasile miért „Ilonának” becézte őt a legintimebb pillanatokban? De nem kérdezte meg, igazából nem is volt rá kíváncsi. Ki tudja, milyen őskövület érzelmek ébredtek ideiglenesen a férfi lelkében azokban a pillanatokban? Valami édes? Valami fájdalmas? Vagy mindkettő egyszerre? Nem akarta megtudni. Nem is tudta meg soha.

Dél volt, mire Topánfalvára érkeztek. Ott javában zajlott a vásár. Ám a vásáros nép egyáltalán nem volt jókedvű. Nagy zajjal voltak, de az a lárma az elégedetlenség lármaja volt.

Vasile megvette Magdalenának azt a „csekélységet”. Egy kendő volt az, amely betakarta tetőtől talpig, és amellet olyan vékony és könnyű volt, hogy az csoda.

„Talán olyan, mint a mesékben szokott lenni! Egy dióhéjban elfér!” gondolta az asszony nagyon hálásan.

Aztán bementek egy kocsmába – több is működött ilyen vásáros időben –, hogy azt a bizonyos pohár bort megigyák együtt. Ott találták a Vasile ismerősét is. Egy Krisán nevű ember volt. Egyedül ült egy asztal mellett és ivott. De nem látszott meg rajta.

Amikor azt a bizonyos megígért bort elfogyasztották, odamentek hozzá. Ám előzőleg Vasile elmesélte Magdalenának az ismerőse történetét. Az úgy volt, hogy fiatal házasságban, a felesége megbetegedett. Hát a férj kímélni akarta, s amit tudott, elvégzett helyette. De a földesúr nem elégedett meg ezzel, s amikor ő nem volt otthon, a feleséget mégis kihajtotta valami nehéz munkára. Az amúgy is beteg asszony egy hét múlva belehalt. Ekkor Krisán bánatában és haragjában felgyújtotta az udvarházat².

Persze... szöknie kellett. Vasile a rablók között talált rá, bár ő maga, mármint az ismerős, nem volt a bandában.

Akkor elhozta onnan, s bújította, de előbb még megígérte, hogy az urak mind bűnhődni fognak az ő asszonya haláláért. Ettől fogva Krisán mindenben nagyon ragaszkodott Vasiléhez. Pedig akkorra már megint volt neki felesége.

De a többi vásáros ember sem volt semmivel jobb állapotban, mint a Vasile barátja. A legtöbben azt sérelmezték, hogy a kocsmárlási jogot, amely eladdig, közös megegyezéssel a környékeliekre vonatkozott, most kiadták haszonbérbe, valami németnek.

„A német se jobb mint a magyar!” zúgolódtak a népek. Aztán, amikor az első harag kezdett lecsillapodni, megegyeztek, hogy küldöttséget küldenek egyenest a császárhoz, ám lássa, mit művelnek erre felé a néppel! Megegyeztek, hogy a küldöttséget vezesse Vasile, mivel ő már korábban is volt a fővárosban a nép sérelmeit tolmácsolni, két alkalommal is.

– Hamar megyek és jövök! – ígérte. – De Magdalenára vigyázzatok!

Valóban hamar megjárta Bécset. Hanem valahogy nem volt megelégedve az eredménnyel, mert szomorú volt és dühös. Pedig maga a császár is fogadta.

Attól kezdve az egész idejét annak szentelte, hogy az emberek panaszát, sérelmeit meghallgassa, s a cselekedeteiket összehangolja, egy irányba terelje.

² A történetnek ezt a részét leírva találtam annak a Krisán nevű embernek a jelenkori leszármazottja által írt könyvben. Ez a férfiú nagyon tisztességes és szimpatikus ember, szép lánya is van neki, leírta a családja történetét regényes formában, és az a történet ezzel a motívummal kezdődött. Vagyis a feleség halálával, s az udvarház felgyújtásával. Az a leány – Corinának hívták – még tetszett is nekem, bár én akkor már Klárral jól megvoltam. Azt a könyvet még ma is őrzöm. Szép könyv, bár természetesen mások a szempontjai, mint nekem.

Először a bányászok csatlakoztak az elégedetlenkedőkhöz. Azután jöttek mindenféle parasztok, uradalmi jobbágyok, legeltető vándor pásztorok. Nagyon rövid idő alatt hatalmas tömeg gyűlt össze. Sőt, tömegek, mert nem egy helyen gyülekeztek, hanem több falu melletti hegyen. A lázadás lángja úgy terjedt, mint a tűzvész.

Szegény Magdalenára nem sok ideje maradt. Azonban a nő megértette, hogy most nem az ő ideje van itt. Talán majd később! Talán majd egyszer!

Interludium

Tűzvész

Nem szeretek és nem is szoktam horrort írni. Azt hiszem az ahhoz való tudás is hiányzik belőlem. Ám lehetetlen elhallgatni, hogy az előbbieken leírt történetet véres lázadás követte, s abban emberek ezrei haltak vala meg.

De hát mik is lehettek annak a lázadásnak okai? Egyesek a lázadás kitörésének elősegítését orosz bujtogatással hozzák összefüggésbe. Vagy igaz ez, vagy nem. Annyi mindenestre bizonyos, hogy Saint Germain otthonos volt a cári udvarban. Ott is látták őt utoljára Nagy Katalin udvarában, 1795-ben. Aztán egy év múlva a nagy cárnő hirtelen meghalt, az építménye pedig darabokra hullott. Biz ma sem lehet tudni, hogy a Saint Germain névvel jelzett szervezetnek miben és mennyi szerepe volt.

A források kevésben értenek egyet, s az sem világos, amiben egyetértenek. Így például, sok forrás az érchegyeségi román jobbágyok elnyomását és sérelmeit jelöli meg.

De hát a földesúri birtokokon a jobbágy mindenképpen el volt nyomva, lett legyen az akár román, vagy magyar. Valami kellett még az elnyomtatáson kívül a lázadáshoz, valami plusz. Mert anélkül vagy nem tört volna ki, vagy ha igen, mindenütt kitört volna.

Azt a pluszt, többletet a vallási sérelemben szokták megjelölni a források. Való igaz, az ortodox vallás akkoriban nem „bevett” volt, hanem „megtűrt”. Rá nem vonatkozott a tordai országgyűlés végzése. Miért nem? Ennek megvilágítása messzire vezetne. Én pedig mégsem tanulmányt akarok itt írni, hanem regényt. Így tehát ide legyen elég annyi, hogy a hegyi románságot valójában az unitus (görög katolikus) egyház papjai ébresztették öntudatra, és ők mégis az ortodox egyház nevében lázadtak fel.

Fura!

Aztán itt van a lázadás rendkívüli gyorsasággal való terjedése. Méghozzá a hegyek közt, ahol a lakosság amúgy is gyéresebb mint lankásabb vidékeken. Ahhoz a gyorsasághoz mindenképpen komoly és előre eltervezett szervezkedés és zseniális vezér szükségeltetett.

A Wikipédia mindenestre így ír, szemtanút idézve:

A lázadás a katonai összeírás napján, 1784. november elején tört ki a bányakamara, és nem a magyar nemesség igazgatása alatt álló Erdélyi-érchegységben. Az Arad vármegyéből kikergetett banditák, közülük is főleg Hóra (románul Horea, Vasile Ursu Nicola) által vezetett lázadás vette kezdetét és kegyetlenkedéseit egy korabeli beszámoló így írja le:

„Az egésznek okozója gyanánt egy Horia nevű embert említenek, ki célja elérésére a hidak alatt össze szokott jönni a parasztokkal, kiknek Mesztákont, egy hegyen épült templomot, Brádtól nem messze, jelölt ki gyűlőhelyül. Ez a rendelet futótűz gyanánt terjedt, úgyhogy a kijelölt napra roppant parasztszót gyűlt össze azon a helyen, hol aztán a gonosz egy (tudja isten honnan szerzett) nála levő, aranyos betűvel írt pátenst (a brádi vásári jog kiváltságlevele) és aranykeresztet mutatott a népnek és kérdezte, hisznek-e a jelvénynek? És amint egyhangú igennel válaszoltak, gonoszul megesküdték, hogy kiirtják az egész nemességet”.

„Lehetetlen leírni, mily véghetetlen kegyetlenségeket visznek véghez, körüljárnak, mint az ordító oroszlánok, mondhatatlan gyilkos tettekkel dühöngenek a nemesek ellen; nem kímélik a magzatot sem az anya méhében, elégetik a nemesi lakokat és falvakat, és

Zaránd megyében már fel is gyűjtötták Brádot, Kristyórt és Ribicét, úgy hogy e helyekről alig menekült meg három. Minthogy Zarándban nem találtak már nemesi lakot, azonnal átjöttek Hunyadba, ahol rögvest felégették Baranyicskát, Marosnémetit, Solymost és Dédácsot. Félek, ha ennek gyorsan nem vetik végét, ha nem is az egész országot, de nagyobb részét fölemésztik.”

Néhány nap alatt feldúlták Abrudbányát és Verespatakot. Kihirdették, mint „Isten és császár parancsát”, hogy „aki disunita religióra nem áll és oláh köntösben nem jár, vagy nyársba húzzák vagy fejét veszik.”

Volna még egy pár megválaszolatlan kérdés, amit én sem szívesen feszegetnék, hiszen nem a sértegetés a célom, hanem csak egy történet leírása, abból a korból.

S az egésznek a summája?

Szintén a Wikipédiából:

A fosztogatások során 4000 erdélyi lakost öltek meg, 133 települést felgyújtottak, a harci eseményekben 1500 román lázadó is életét vesztette.

És ismét az én saját véleményem:

Lehetetlen, hogy azokat az egyszerű, nem is különösebben rosszindulatú embereket valaki jó előre ne fanatizálta volna! Először a leendő vezéreket (itt a források szerint is Krisán kivételnek számít, furcsa, mert a késői utód is valahogy így ír az ősről, vagyis, hogy neki sokkal elevenebb volt a lelkiismerete, mint vezértársainak), majd ők aztán később a népet.

Egy adalék még a Krisán vezér lelkiismeretéről. Én is csak néhány perccel ezelőtt találtam a Szilágyi Ferenc: Hóra világ Erdélyben című tanulmányában:

„A mondott évben, october közepe táján, egy délután, midőn b. Jósika Antal szőlőjében küin volt, a báróné, gr. Teleki Mária, egyszerre egy kedves vizslájukat erősen ugatni hallván, annak okát a legénytől kérdezte, ki azt felelte: hogy a grádics alján egy különös öltözetű oláh állna, bekötött félszemmel, fejében hosszú kucsmával, s a báróval, vagy bárónéval négy szem közt szólni kívánna; egyébiránt magát prófétának nevezi. A báróné semmit sem akart a dologról tudni, s midőn parancsából a legények az oláhot a kastélyból kiutasították, az a kapu előtt várta meg a bárót, ki nem sokára, már estve felé megérkezett, s megszólította azon embert, hogy: ki legyen? S mit akarna? Az oláh kérte a bárót ötlet négy szem közt kihallgatni. Mert fontos mondanivalója volna, egyébiránt „ő próféta”. A báró azonban az állítólagos titokra nézve kíváncsi nem volt, s felszólította, hogy bár mit akarna, ott mindjárt kísérei jelenlétében adja elő, de mire az oláh rá nem állott, azonban a bárót ismét nagyon kérte: kegyeskedjék őt kihallgatni, mert bizonyosan meg nem bánja. A báró azonban vele többé szóba nem állott, mivel csalónak hitte, s egy ezüst huszast adván neki, tovább ment. Az oláh ezt látván utána indult, s hangosan monda, hogy legalább azt, amit most már kifejezni akar, hallgassa meg. A báró erre hátra tekintvén, az oláh így szólott? „Mivel Nagyságod engem kihallgatni nem akar, most már példabeszédben szólok. Fog támadni egy király, ki háborút indít, melynek folytában az emberek bokáig fognak vérben járni;” mely rejtélyes szavak után onnan elsietett. A báró később a dolog felől gondolkodván, megbánta, hogy miért eresztette el azon különös embert, s a falusi bírót felhívatván, annak fölkerestetését parancsolá, de többé nyomába nem akadtak.

Két hét múlva kiütött a Hóra-lázadás, s a fennebb elősorolt pusztítások közben a branyicskai kastély is földúlott.”

Talán legyen most elég ennyi a véres horrorból, s folytatódjék a szomorú történet!

Február után

Nincs már sok hátra.

Második József, a kalapos király végre észbe kapott. Vagy az is lehet, hogy valaki közölte vele, ha nem tesz végre valami komoly lépést, megtörténhet, hogy az egész országa elvész. Gondolván itt természetesen Erdélyországra. Valóban nem állott messze tőle. A király ekkor, mint sok kapkodó, hebehurgia ember, egyszeriből átesett a ló másik oldalára. Leiratot küldött azoknak a bíróságoknak, amelyek a lázadó parasztok ügyét tárgyalták, hogy a tömeggyilkosokat példás büntetéssel kell sújtani. A legmagasabb büntetési tételt kell alkalmazni a vezetőkkel szemben. Az egyszerű, szétszéledt parasztokat viszont ha lehet, nem kell büntetni. Ez a leirat, mely egyszerre volt rettenetes (a vezetőkkel) és nagyvonalú (a tömegekkel), lovat adott a nemesi bíróságok alá. Egyszeriből előkeresték azt a büntetési tételt – valóban létezett – amelyet akkor már több mint száz éve nem alkalmaztak túlzott kegyetlensége miatt. Valamikor régen, az igazi középkorban voltak rendszerek az afféle büntetések, de akkor is mindössze két kategóriájára a bűnösöknek. A tömeggyilkosok és a gyújtogatók számára. Végül is valóban tömeggyilkosok voltak azok a vezetők. És gyújtogatók is. Hanem akkorra már rég elmúlt a középkor. Amiről persze az akkor élők semmiképpen nem tudhatták, hogy az ő koruk „közép”. Azon olvasók számára, akik nem tudnák, és megfelelően erős idegzetűek ahhoz, hogy kibírják, az ítélet kerékbetörésre szólt. Egyébként Vasilénak nem kellett végig szenvednie az egész büntetést. Mert a hóhér a negyedik vagy ötödik ütés után úgy döntött, hogy agyonveri. És úgy is tett. A szíve esett-e meg az elítélten, vagy azt nem akarta, hogy beszélni tudjon, nem lehet tudni. Még az sem derült ki sohasem, hogy az a hóhér vajon a saját elhatározásából tett így, vagy valaki, esetleg a nézősereg köréből valami módon jelt adott neki? Akár szemvillanással. Magának a végrehajtásnak a módja, lefolyása, azonban történelmi tény. Szemtanúk voltak, akik elmondták a barátaiknak, s lassan köztudott lett. Talán báró Jósika Antal lehetett az egyik ilyen szemtanú. A harmadik vezér Kloska volt az egészben a vesztes. Ő, az egész büntetést végig kellett szenvedje. De ez – gondolom, véletlenül esett így. Mivel, hogy Krisán, az ítéletre várva, a börtönben öngyilkos lett.

Volt olyan bíró, aki egyszerűen kivonult a tárgyalóteremből, mert nem kívánt részt venni abban amit az orra alá nyomtak. Az ilyen látványos kivonulások semmit nem változtattak. Túl kevesen voltak az ilyen bírók. Aztán volt olyan is, egy, aki kényszerítette magát végigülni a tárgyalásokat, hogy minden adandó alkalommal protestáljon az ítélezés kegyetlensége ellen. A fiatal Nemvaló Sándor volt az a bíró, Nemvaló Antal, azelőtti bányatiszt fia. A történetét már régebben leírtam, így könnyű dolgom van, csak ide kell újraírjam.

Március hónapban Maria bejelentette Ádámnak, hogy elmegy.

Ádám úgy kapta hátra a fejét a hírre, mintha orron ütötték volna.

– De hát miért? Nem érzed jól magadat itt? Velem?

– De! Jól érzem magam! Nagyon. Olyan jó a sorsom itt, hogy néha már szégyellem magam érte.

– Akkor? Miért?

– Azért én drága uram, mert máshová visz a sorsom. Mert dolgom van máshol. Ne hidd, hogy hálátlan vagyok, soha nem felejttem el, hogy szerettél, hogy a gyermekeimnek apjuk helyett apjuk tudtál lenni. De nekem kötelességem van. Máshol! Amit senki helyettem el nem tud végezni. Most olyan világ van, hogy az én családom nem maradt meg. Az én népem nagyon alatt van. Nekem kell helyállnom mindkettőért. Lehet, hogy belebukok, lehet, hogy bele-

roppanok, de akkor is úgy kell legyen! És, bocsáss meg, de Ádámot is vinnem kell magammal. Itt már nincs tennivalóm. De ott, ott még van.

És elment. A fiával együtt.

És akkor a Nemvaló Sándor története:

„Ezen az esős, hideg áprilisi délutánon senki sem járt az úton. Hisz ilyen időben még a kutyát is ölben viszik ki ugatni, szokta mondani a magyar ember. Sehol sem lehetett még látni, hogy tavasz is van a világon. Mindössze egyetlen lovas vágtatott az úton, valahol Balázsfalva táján. Mintha a megfélemlített, de meg nem győzött emberek sírása hallatszott volna, úgy érezte a lovas a szelet. A lovas egyébként fiatal férfi volt, abból a fajtából, akinek a jégeső sem árt meg. Erős, akaratos állat még előbbre nyomta erőlködésében, ahogy lovagolt. Látszott rajta, hogy űzi, hajtja valami belső tűz, valami olyan kimondhatatlan keserűség, amit még megfogalmazni sem tudna hirtelenében, de ami úgy mardossa a belsejét, hogy futnia kell előle.

Már az este is leszállt, de ő még mindig nyeregben volt, s hajszolta a lovát. Pedig a szegény pára semmit sem tehetett arról, hogy a főbíró úr milyen ítélet hozatalában vett részt néhány héttel korábban. Igaz – ellenvéleménnyel.

Most tehát fut haza, a városában révülő szemei előtt tüzet és vért látva, ami természetesen, csakis a képzeletben létezett. Akkor. Mert, hogy a nagy bányáslázadás már elfojtva, az aranyos menti falvak ismét csendesek voltak. De ez valami természetellenes csend volt, valami fenyegető. Ezerhétszáznyolcvanötöt írtak akkor.

Végül valami csárdaféle épületet látott maga előtt. Oda betért. Szegényes hely volt a fogadó, éppen csak, hogy egy nagy ivóból állt, s körös-körül néhány szoba, amit kiadtak, vagy sem. No, éppen ilyen hely illett a főbíró uram mostani hangulatához. Le is telepedett az egyik asztalhoz, ahhoz, amelyik mellett még nem ült senki. Rendelt magának, s azzal olyan képpel mélyedt a gondolataiba, hogy egy jó darabig senki sem merte zavarni. Pedig a többi asztalok némelyikénél eléggé élénk diskurzus folyt. Igaz, másoknál meg annál mélyebb hallgatás. De aki a gyászos arckifejezésétől meg nem ijedt, azt visszatartotta a főbíró övéről lelógó hosszú görbe kard. Valahogy úgy tűnt, hogy az a kard nem csak dísznek van ott, hanem viselője nem habozik alkalomadtán használni is. No, hagyták hát azt a látszatra veszett bivalyt, hogy fortyogjon csak a saját levében, s tiszteletteljes, de jó tág kört alkottak körülötte.

Így ment ez egy jó ideig, amikor is a kocsmáros megjelent a színen, ezúttal személyesen, nem a csitri lányka, aki addig kiszolgált, s egyenesen odament a haragos emberhez.

– No, most már tedd félre a haragodat, amire minden bizonnyal jó okod van, s egyél is valamit, Nemvaló főbíró uram, mert a vége az lesz, hogy lerészegedsz, és rosszul is leszel!

Íme hát kiderült, hogy a kocsmáros ismeri is a sötét lovagot, hiszen a nevéen szólította. Az ember felemelte a fejét, s ránézett a kocsmárosra. Először úgy látszott, nem ismeri fel, de aztán ráismert, s nemcsak köszöntötte, de még fel is állt hozzá.

– Az Isten vezérelt hozzád Boros Ursu Ádám uram. Mert látod-e, jobb helyen most nem is lehetnék. Pedig toronyiránt jöttem, hogy minél hamarabb otthon lehessenek.

– No, el is felejtetted, hogy itt neked még barátaid is vannak! Szép dolog, mondhatom.

– Barátaim? Nekem? És éppen te mondod ezt? Mikor épp egy ilyen ítéletben vettem részt?

– Igen, és protestáltál is ellene. Hallottuk mindannyian. Nem is felejtjük el neked soha – válaszolt a kocsmáros, és a fiatal főbíró vállára tette a kezét. – Ne emészd magad most már, ami volt elmúlt. És igazán derekasan helyt álltál. Nem rajtad múlt, hogy ez a gyalázatos ítélet megszületett.

A főbíró lassan mégis felemelte a fejét.

– Azért meg ne tévedjél öreg barátom, én magam is azt mondtam, hogy aki vétkes, lakolnia kell. Aki embereket ölt, gyerekeket mészárolt le, aki házakat gyújtott fel, arra akasztás várjon. Na de ilyet? Hát hol vagyunk? Én egyszerűen nem hittem el. Mintha a rossz emlékezetű Basta György idejébe estünk volna vissza. Csak most úgy látszik, mi vettük át a helyét. Vagy hogy azt hittük, hogy Dózsa Györggyel van dolgunk? Ezek csak szegény, becsapott bányászok voltak, a java írni se tudott.

– Hagyd ezt most! Sokat ittál, feküdj le! – válaszolt a kocsmáros. – Holnap más színben látod majd a dolgot. Látod, én mondom ezt neked, pedig az én fajtámról van szó. Hát eredj, s feküdj le, kérlek!

Azután megint a hosszú lovaglás.....”

Az élet pedig folydogált tovább a maga medrében. Mind csendesebben. Aztán egy nap, talán július volt, egy asszony jelent meg a megfelelő hatóság előtt, bejelenteni, hogy kisleány született. A hatóság természetesen a falusi bíró volt. Egy Hollóhegy nevű faluban. Galambhegyi birtok volt az a falu. Az asszony feketébe volt öltözve, mint aki gyászol. De ez nem volt kirívó abban az időben. Sokan gyászoltak. Pedig Hollóhegyet, éppúgy mint a Székelyföldet, nem érte el az azelőtt való évi lázadás. De soknak voltak ilyen-olyan rokonai, akiket akkoriban megöltek, akik eltűntek, vagy más módon lelték szomorú végüket. Nem kérdezte senki, hogy miért. Mindenki szerette volna, ha mihamarabb elfelejtheti az elmúlt év végét.

– Mi legyen a neve a fiúcskának? – kérdezte a bíró.

– László legyen a neve! – válaszolta az asszony szép, csengő hangon.

– A te fiad?

– Csakis! – jött a rátarti válasz.

– És az apját, hogy hívják?

– Nincs apja neki!

– Jó! Értem. Meghalt. De csak létezett! Nem volt neki neve?

– Nem akarok rá emlékezni! Nem akarok róla tudni! Hát akkor nincs! Érti, bíró uram?

Bíró uram értette.

– De valami neve csak kell legyen ennek a szegény gyereknek!

– Ez a gyerek nem „szegény”! Van neki anyja!

– Jól van! Hát akkor neked mi a neved?

– Maria Magdalena.

– És milyen nevet adsz a gyermekednek? A kisfiadnak?

– Legyen a neve Amariei László!³

³ A Vasile nevet akkoriban hivatalosan Lászlónak fordították.

Utószó

Néhány évvel az itt leírt események után vérbe és lángba borult Európának az a része, ahol Saint Germain gróf ügködött. Először Franciaország, majd – Napóleonnak köszönhetően – az egész akkori Európa. Erdély akkor már elcsendesedett. Vihar előtti csend?

A mai napig nem tudja senki biztosan, hogy ki volt Saint Germain. Ám most már egyre többen vannak, akik gyanítják, hogy nem egy ember volt, hanem egy szervezet. Talán nemzetközi kémszervezet. Csakhogy úgy állították be, mintha egyetlen ember lenne, aki nagyon hosszú életű. Könnyű volt megtenni egy olyan korban, amelyben még nem létezett a mai értelemben vett fényképezés. Azt, hogy valami köze lehetett a szabadkőművességhez, már Alexandre Dumas gyanította. Már pedig ő elég közel állt a történetekhez. Az időben. Hogy tisztábban lásson.

Én is ilyesmit sejtettem ebben az írásban. Esetünkben Velencét neveztem meg kiindulópontnak, az olasz csizma különben is önként adódott, tekintetbe véve Lipót neveltetését a Medicieknél. Ha ugyan igaz.

A haladás természetesen szükséges. Ám, ha az ember a fejlődés érdekében tevékenykedik, akkor úgy lenne helyes, ha minden erejével azon munkálkodna, hogy az a haladás minél kevesebb bajjal, zökkenővel járjon a többiek életében.

Különben is furcsa jelenség az a bizonyos haladás. Mert mára például annyira felgyorsult, hogy jobban hasonlít a skizofrén kapkodáshoz, mint a normális életvitelhez. De ez már megint más történet.

VÉGE

Búzaháza, 2016. október 27.